

24456

ORTODOXIA
OROLOGIA

ΤΟΜΟΣ ΚΓ

ΕΤΟΣ 1948

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΕΝΟΣ ΑΡΘΡΟΥ

ΛΑΜΒΑΝΩΝ ἀφορμὴν ἐκ τῶν συνεπειᾶ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἐπενεχθεισῶν ἐδαφικῶν μεταβολῶν ἐν τῇ Κεντρικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἰδιαιτέρως ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν Ρωσσίαν χώραις αὐτῆς καὶ τῆς ἐντεῦθεν κατ' ἀνάγκην προκυψάσης νέας διαρρυθμίσεως καὶ μεταβολῆς ἐν τῇ διοικήσει τμημάτων τινῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις, ὁ Ρῶσσος καθηγητῆς κ. Σέργιος Τροΐτσκι ἐξετάζει ἐν ἰδιαιτέρᾳ μελέτῃ, δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ 11ῳ τεύχει τοῦ 1947 τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ¹⁾, τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις, ἐν αἷς οὐχ εὔρηται ὠργανωμένη καὶ ἀνεγνωρισμένη Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία. Ὁμιλεῖ περὶ τύφου κοσμικῆς ἐξουσίας, ἐπικρατήσαντος ἐν τοῖς κόλποις καὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, ὑφ' οὗ καὶ καθοδηγούμενοι οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι, ὡς ὑπότινος πειρασμοῦ, ἐπειρῶντο νὰ ἐπεκτείνωσιν ἐκάστοτε τὴν διοικητικὴν αὐτῶν δικαιοδοσίαν ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἀναφέρων δὲ καὶ περὶ ὀρθοδόξων τῆς διασποράς, καὶ περὶ ἱεραποστολῶν, πειρᾶται διὰ κανόνων καὶ διὰ προσαγωγῆς σχολίων τῶν ἀρχαίων κανονολόγων ν' ἀναμφισβητήσῃ τὰς ἀπὸ τοῦ 1923 καὶ ἐξῆς γενομένας κανονικὰς πράξεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὰς ἀναφερομένας εἰς τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τὸ αὐτόνομον τῶν ἐν Ἑσθονίᾳ, Φιλλανδίᾳ καὶ Τσεχοσλοβακίᾳ Ἐκκλησιῶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐν Εὐρώπῃ Ρωσικὴν Παροικίαν, ὡς αἴτιον καὶ δημιουργὸν τῆς κατ' αὐτὸν ἀνωμάλου ταύτης καταστάσεως θεωρῶν τὴν ἀείμνηστον Πατριάρχην Μελέτιον τὸν Δ'.

Οὐχὶ διὰ πρώτην ταύτην φορὰν ὁ εἰρημένος καθηγητῆς ἀσχολεῖται περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἐγραψε περὶ αὐτοῦ καὶ ἄλλοτε, διαμένων ἐν ἰδιότητι πρόσφυγος ἐν Γιουγοσλαυίᾳ, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ζητήματος τοῦ Μητροπολίτου Εὐλογίου ²⁾.

Ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ τοῦ κ. Τροΐτσκι διὰ παρερμηνείας σαφῶν καὶ ἐναργῶν ἱερῶν κανόνων διαστρέφεται ἢ ἀλήθεια εἰς βάρος τῆς Πρωτοθρόνου τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, δὲν εἶναι ἔσκοπον, ὑποδεικνυμένων ἐνταῦθα δι' ὀλίγων, διὰ τοὺς μὴ εἰδότας καὶ κακῶς πληροφορουμένους, τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἧς ἰδρύθη καὶ ἀνεπτύχθη ὁ θρόνος τῆς

¹⁾ Prof. **S. Troitchky**, o granitchach rasprostraneniya prava vlasti Konstantinopolskoj Patriarchii na «diasporou», ἐν Journal Moskofskoj Patriarchii, 1947, XI, σελ. 34 - 45.

²⁾ **S. Troitchky**, Tcherkovna jurisdiktchija nad diasporom, Beograd, 1932.

Κωνσταντινουπόλεως - Νέας Ρώμης, νὰ παρασχεθῶσιν οἱ λόγοι τε δι' οὓς αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι οὐδὲν κέκτηνται κανονικὸν δικαίωμα ἀναμίξεως εἰς τὰ τῆς διοικήσεως τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ὀρθοδόξων καὶ τὸ πλήρες, ὅπερ ὁ Ἀποστολικὸς καὶ Πατριαρχικὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνος ἐκέκτητο κανονικὸν δικαίωμα εἰς ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ εἰς ὀργάνωσιν ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς αὐτονομίας τῶν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἐκτὸς τῆς Ὀρθοδόξου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας εὐρεθεισῶν Ὀρθοδόξων Μητροπόλεων.

Α') Ἡ θέσις τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐπισκόπου ὠρίσθη ἐν τῇ Ἀγίᾳ Β' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ διὰ τοῦ 3ου κανόνος αὐτῆς, ἔχοντος ὡς ἑξῆς: «Τὸν μέντοι Κωνσταντινουπόλεως Ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ρώμης Ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ρώμην». 3) Εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως ἐδόθη ἡ δευτέρα θέσις, ἀμέσως μετὰ τὸν Ρώμης, ὑπαχθείσης ὑπ' αὐτὸν πρὸς τῇ μεγαλοπόλει καὶ τῆς Θράκης 4). Συνωδὰ τῷ κανόνι τούτῳ ὁ Κωνσταντινουπό-

3) *Ράλλη* καὶ *Ποτλῆ*, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, Ἀθήναι, 1852, Β'. 173. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Βαρωνίου διὰ τῶν προνομίων τῶν ὑπὸ τῆς Συνόδου παρεχομένων εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἀνατρέπονται τὰ δίκαια τῶν ἄλλων θρόνων... Διὰ τῆς ἀνυψώσεως τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως εἰς Πατριαρχεῖον δὲν μετεβλήθη ἡ τιμὴ τοῦ Ἀντιοχικοῦ θρόνου. Δὲν ἐμειώθησαν τὰ δίκαια τοῦ Ἀλεξανδρείας, καθότι ἡ Θρακικὴ διοίκησις, τῆς ὁποίας ἡ διοίκησις μετεβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, δὲν ἐξηρτᾶτο παρ' οὐδενὸς ἐκ τῶν Πατριαρχείων. Τοῦτο δέον νὰ εἴπωμεν πρὸς τούτοις καὶ περὶ τῆς Ποντικῆς καὶ Ἀσιανῆς διοικήσεως, αἵτινες κατόπιν ὑπήχθησαν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς βασιλευούσης. Οὐδὲ αἱ ἐπαρχίαι αἱ προσηρητημέναι ταῖς συνόδοις αὐτῶν ἐξηρτῶντο παρὰ τῶν ἐξάρχων (Nec enim dioceses synodis suis commissae, exarchis suis parebant), ἡ Ποντικὴ τοῦ Καισαρείας, ἡ Θρακικὴ τοῦ Ἡρακλείας, ἡ Ἀσιανὴ τοῦ Ἐφέσου. Θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ νομισθῇ ὅτι ὕβρις τις προσεγένετο μόνον εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Ἡρακλείας. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ἀποτελεῖ ὕβριν, — ἐφ' ὅσον τῆς Συνόδου δικαίωμα τυγχάνει τὸ διοικεῖν τὰς Ἐκκλησίας τῆς Θράκης, δοθὲν αὐτῇ ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου —, τὸ μεταβιβάσειν αὐτὸ εἰς ἄλλον ἐπίσκοπον ἢ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως (Quae tamen injuria dici non debet, cum penes Concilium esset jus administrandi Ecclesiam Thraciam, sibi per Nicaenam Synodum quaesitum, in alium episcopum, vel in Constantinopolitanum transcribere (**Baronii**, Annales, V, 485).

4) *Σωκράτους* Ἐκκλησ. Ἱστορίας Βιβλ. Ε' 8 (Migne, P. G., LXVII, στ. 577, 580). Εἰς τὰς σημειώσεις δ' αὐτοῦ ὁ Γάλλος **Henri de Valois** (15' αἰών) «σφάλλονται, λέγει, ὅταν νομίζωσιν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ Ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ἐκείνης δὲν εἶχεν ἐπαρχίαν. Ἦδη πρὸ τοῦ χρόνου τούτου ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ ἐν Βιθυνίᾳ ἐπισκόπους ἐχειροτόνει ὁ τῆς πόλεως πραιεστώ; (praesul Constantinopolitanus), καθὼς ἀνωτέρω ἀπέδειξα» (**Ch. Hefele**, Histoire des Conciles, trad. **H. Leclercq**, Β1 σ. 26 - 27).

λεως ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δ' αἰῶνος προήδρευε τῶν ἐν Ἀνατολῇ συγκαλουμένων Συνόδων. Οὕτω ὁ μὲν Νεκτάριος προήδρευσε τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς ἀπόφασιν περὶ τοῦ τίς ἐκ τῶν δύο ἀντιφερομένων ἦν ὁ κανονικὸς Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀραβίᾳ Ἐκκλησίας Βόστρων Συνόδου τοῦ 394, ἐν ἣ παρῆσαν ὁ τε Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος καὶ ὁ Ἀντιοχείας Φλαβιανός⁵⁾, ὁ δὲ Σισσίσιος τῆς ἐν ἔτει 427, ἐν ἣ παρῆν καὶ ὁ Ἀντιοχείας Θεοδόσιος⁶⁾.

Μετὰ τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὸ κῦρος καὶ ἡ αὐθεντία τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἠύξανεν. Οὗτος, εἴτε προσκαλούμενος εἴτε καὶ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, ὅσκις ἀπήτουν τοῦτο αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀνάγκαι, ἐπενέβαινεν οὐ μόνον εἰς τὰ τῶν διοικήσεων Πόντου καὶ Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων. Ἦδη ἐν ἔτει 383, δύο δηλαδὴ ἔτη μετὰ τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὁ Νεκτάριος ἔκρινεν ὑπόθεσιν ἐπισκόπου τινὸς τῆς Καππαδοκίας, ὑπαγομένου εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Πόντου. Ὅ,τι πρὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου (398 - 404) σπανίως ἐγίνετο, ἀπὸ τούτου ἀπέβη σύνηθες, ὁ δὲ ἱστορικὸς Θεοδώρητος ἠδυνήθη νὰ γράψῃ περὶ αὐτοῦ: «ὁ δὲ μέγας Ἰωάννης, τοὺς Ἐκκλησίας δεξάμενος οἷακας, τὰς τε παρά τινων γινομένας ἀδικίας σὺν παρησιᾷ διήλεγχε... Καὶ ταύτην ἐποιεῖτο τὴν προμήθειαν οὐ μόνον ἐκείνης τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῆς Θράκης ἀπάσης... καὶ τῆς Ἀσίας ὅλης... Καὶ μέντοι καὶ τὴν Ποντικὴν τούτοις κατεκόσμη τοῖς νόμοις»⁷⁾. Περὶ δὲ τοῦ Νεστορίου (428 - 431): «τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν τῶν ὀρθοδόξων καθολικῆς Ἐκκλησίας τὴν προεδρίαν πιστεύεται, οὐδὲν δὲ ἦτιον καὶ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης»⁸⁾. Ἐν ἔτει 400 ἡ Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καθεῖλε τὸν Ἐφέσου Ἀντωνῖνον, κατὰ τὸ ἐπόμενον δὲ ἔτος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος προήδρευσε Συνόδου ἐν Ἐφέσῳ, καθαιρέσεως ἕξ ἐπισκόπους⁹⁾ τῆς Ἀσίας, χειροτονηθέντας σιμωνιακῶς ὑπὸ τοῦ

5) *Ράλλη-Ποτλῆ*, ἐνθ' ἄνωτ. Γ' 625

6) **Mansi**, Concil. Ampliss. Collectio IV, 541—542.

7) *Θεοδωρήτου Ἐκκλῆσ. Ἱστορίας Βιβλ. Ε'* 28 (Migne, P. G., LXXXII. στ. 1256—1257).

8) *Θεοδωρήτου Αἰρετικῆς κακομυθίας Ἐπιτομή*, λόγος Δ' 12 (Migne P. G., LXXXIII, στ. 433). Προβλ. καὶ **Hefele**, ἐνθ' ἄνωτ. Β2 822, 825, 826. καὶ **Chr. Baur**, *Der Heilige Chrysostomus*, Β', München, 1935, σ. 116. 117.

9) Τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καθαιρεθέντων Ἐπισκόπων ὁ *Παλλάδιος* ὀρίζει εἰς ἕξ (Migne, P. G., XLVII, στ. 51—52), ὁ *Σωζόμενος*, ἀκολουθῶν Νικηφόρῳ τῷ Καλλιστῳ, εἰς δέκα καὶ τρεῖς (Migne, P. G., LXVII, στ. 1529, CXLVI, στ. 957), ὁ ἐκ τῶν ἱερέων Κωνσταντινουπόλεως *Φίλιππος* εἰς δέκα καὶ πέντε **Mansi**, Concil. Ampl. Coll. VII, 293), ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας *Θεόφιλος* κατηγόρησε τὸν Χρυσόστομον ὡς καθαιρέσαντα δέκα καὶ ἕξ ἐπισκόπους ἐν

Ἀντωνίνου, καὶ ἐκλεξάσης Ἐπίσκοπον Ἐφέσου τὸν Ἡρακλείδην. Ὁ Ἀττικὸς (406·425) κατέστησεν ἐπίσκοπον Τρωάδος τὸν Σιλβανόν, πρότερον ὑπ' αὐτοῦ εἰς Φιλιππουπόλεως χειροτονηθέντα καὶ ἐκεῖθεν διὰ τὸ λεπτὸν καὶ ἀσθενὲς αὐτοῦ σῶμα ἀποχωρήσαντα¹⁰), καὶ ἐπεξέτεινε τὴν αὐθεντίαν αὐτοῦ μέχρι Συννάδων, μητροπόλεως τῆς Φρυγίας¹¹). Ὁ Συννάδων Μαυρινιανὸς ἐχειροτονήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει¹²). Ἐκ τῆς διοικήσεως Πόντου τέσσαρες ἐπίσκοποι Ἀμασειᾶς ἐχειροτονήθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς καὶ τέσσαρες Ἐπίσκοποι Γαγγρῶν. Ὁ Ἀγκύρας Εὐσέβιος, χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Πρόκλου (434·446), ἐχειροτόνησε, κατ' ἀνάθεσιν ὑπὸ τοῦ Πρόκλου, τὸν Ἐπίσκοπον Γαγγρῶν, ἀφείς εἰς τὸν Πρόκλον τὴν μέριμναν τῆς χειροτονίας τοῦ διαδόχου αὐτοῦ¹³). Ὁ αὐτὸς Πατριάρχης Πρόκλος, κατὰ παράκλησιν τοῦ κλήρου τῆς Καισαρείας, ἐξέλεξεν ἐν ἔτει 439, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καισαρείας Φίρμου, καὶ ἐχειροτόνησεν ὡς Καισαρείας τὸν τέως ὑπαρχὸν τοῦ Ἰλλυρικοῦ Θαλάσσιον¹⁴). Ὁ αὐτὸς ἐχειροτόνησε καὶ τὸν Ἐφέσου Βασίλειον¹⁵).

Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἀκωλύτως ἐξήσκει πατριαρχικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῶν διοικήσεων τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀσίας πολὺ πρὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Εἰς ἐπέκτασιν τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ οὐκ ὀλίγον συνετέλει ἡ μεσολάβησις αὐτοῦ μεταξὺ αὐτοκράτορος καὶ τῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, δι' ὑποθέσεις τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, ἀφικνουμένων ἐπισκόπων¹⁶), ἡ ὑπαρξίς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούσης Συνόδου, ἣτις ἐξύψου τὸ κῦρος τοῦ τῆς πρωτεύουσας Ἐπισκόπου πρὸ τῶν ὁμμάτων τῶν πρὸς αὐτὸν ἀποτεινομένων¹⁷), καὶ ἡ προσωπικὴ ἀξία τινῶν ἐκ τῶν ἱεραρχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἰδίᾳ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

μιᾶ ἡμέρᾳ εἰς τὰς καθαιρέσεις ταύτας δὲ συναριθμεῖται ἡ τοῦ Νικομηδείας Γεροντίου (*Σωζόμενος* Migne, P. G. LXVII, στ. 1532, *Νικηφ. Κάλλιστος* Migne, P. G. CXLVI, 960), ἡ τοῦ Λυκίας Προαιρεσίου (Φωτίου Μυριόβιβλος νθ' Migne, P. G., CIII, 108) καὶ δύο ἄλλων, τῶν Φαύστου καὶ Εὐγνώμονιου, ὧν αἱ ἐπισκοπαὶ δὲν ἀναφέρονται (Φωτίου Μυριόβιβλος, ἐνθ' ἀνωτ. στ. 113).

¹⁰) *Σωκράτους* Ἐκκλ. Ἱστορίας Ζ' 37 (Migne, P. G., LXVII, στ. 821-825).

¹¹) *Σωκράτους* Ἐκκλ. Ἱστορίας Ζ' 3 (Migne, P. G., LXVII, στ. 741-744).

¹²) **Mansi**, ἐνθ' ἀνωτ. VII, 448.

¹³) **Mansi**, ἐνθ' ἀνωτέρω.

¹⁴) *Σωκράτους* Ἐκκλ. Ἱστορίας Ζ' 48 (Migne, P. G. LXVII, στ. 840).

¹⁵) **Mansi**, ἐνθ' ἀνωτ. VII, 293.

¹⁶) **Ziegler**, Versuch einer pragmatischen Geschichte der Kirchlichen Verfassungsformen in den ersten sechs Jahrhunderten der Kirche, Leipzig, 1798, 189-190.

¹⁷) **Le—Qulen**, Oriens Christianus, I, 22. — **Hergenröther**, Photius, B'1, 38.

Τὰ δικαιώματα ταῦτα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἔργῳ ἀσκούμενα πρὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου¹⁸⁾, πανηγυρικῶς ἐπεκυρώθησαν καὶ ηὐρύνθησαν διὰ τοῦ 28ου κανόνος τῆς Συνόδου ταύτης, ἔχοντος ὡς ἐξῆς: «Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὄροις ἐπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλεσιάτων ἐπισκόπων, τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης Μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντίνου πόλεως Νέα Ρώμη, γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομέν τε καὶ ψηφίζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης· καὶ γὰρ τῷ Θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα. Καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ρώμης ἀγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλεία καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρῃ βασιλίδι Ρώμη,

¹⁸⁾ Ἐν τῇ πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα ἐπιστολῇ αὐτῶν οἱ πατέρες τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἔγραφον: «Τὸ γὰρ ἐκ πολλοῦ κρατήσαν ἔθνος, ὅπερ ἔσχεν ἡ Κωνσταντινουπολιτῶν ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία εἰς τὸ χειροτονεῖν μητροπολίτας τῶν διοικήσεων τῆς τε Ἀσιανῆς καὶ Ποντικῆς καὶ Θρακικῆς, καὶ νῦν κατὰ συνοδικὴν ἐκυρώσαμεν ψῆφον, οὐ τοσοῦτον τῷ Θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τι παρέχοντες, ὅσον ταῖς μητροπόλεσι τὴν εὐταξίαν πρυτανεύοντες...» (Σπυρ. Μήλια, Τῶν Ἀγίων Συνόδων τῆς καθολ. Ἐκκλησίας κτλ. Παρίσιοι, 1761 τομ. Β' σελ. 24). Πρβλ. καὶ ἐπὶ μέρους δηλώσεις τῶν παραστάντων ἐν τῇ Δ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ καὶ ὑπογραψάντων τὰ πρακτικὰ αὐτῆς ἐπισκόπων, ὡς π.χ. τοῦ Χαλκηδόνος Ἐλευθερίου «ἐπιστάμενος ὡς ἐκ τῶν κανόνων καὶ ἐκ τῆς προλαβούσης συνηθείας ἔχει τὰ δικαιώματα ταῦτα ὁ Κωνσταντινουπόλεως Θρόνος, μεθ' ἡδονῆς ὑπέγραψα», τοῦ Μύρων Ρωμανοῦ «οὐκ ἠναγκάσθην ἐγώ, ἡδέως ἔχω ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον εἶναι, ἐπειδὴ καὶ αὐτός με ἐτίμησε καὶ αὐτός με ἐχειροτόνησεν· ἐμοὶ δίκαιον φαίνεται καὶ ἀπὸ γνώμης ὑπέγραψα», τοῦ Δαοδικίας Νουνεχίου «ἡ δόξα τοῦ Θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, δόξα ἡμῶν ἐστὶ τῆς γὰρ ἐντεῦθεν τιμῆς καὶ ἡμεῖς μετέχομεν, ἐπειδὴ καὶ τὰς μερίμνας ἡμῶν ἀναδέχεται· καὶ ἀγαπῶμεν τὸν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν μητροπολίτην ὑπὸ τοῦ θρόνου τούτου χειροτονεῖσθαι· ὅθεν καὶ ἐκὼν ὑπέγραψα», τοῦ Συννάδων Μαυριανοῦ «ὡς καὶ τῶν πρὸ ἐμοῦ χειροτονηθέντων ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀγιωτάτου Θρόνου, καὶ ἐμοῦ δὲ αὐτοῦ, ἐκουσίως ὑπέγραψα· ἐπειδὴ καὶ οἱ κανόνες τὰ πρεσβεῖα παρέχουσι τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀγιωτάτῳ θρόνῳ» (Mansi, ἐνθ' ἄνωτ., VII, 424 κ. ἐ.). Ὁ Pichler λέγει ὅτι «ὁ 28ος κανὼν οὐδεμίαν νέαν ἰδιαιτέραν ἐξουσίαν παρεχώρησεν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἀπένειμεν αὐτῷ νόμῳ μόνον ὅ,τι ἔργῳ ἤδη εἶχε (eigentlich keine neue Macht, sondern sprach ihm nur rechtlich zu, was er factisch bereits befaß), χωρὶς ἀκριβῶς οὗτος νὰ ζητήσῃ τοῦτο ἢ νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὸ διὰ τῆς βίας (A. Pichler, Geschichte der Trennung zwischen dem Orient und Occident, B' 630).

καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς, καὶ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας· δηλαδή ἐκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρεται· χειροτονεῖσθαι δέ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος γινομένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων» 19). Ὁ κανὼν οὗτος διαιρεῖται προφανῶς εἰς δύο τμήματα. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐπικυροῦται ὁ 3ος κανὼν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἐπικυροῦται ἡ ἐξουσία τοῦ Κωνσταντινουπόλεως οὐ μόνον ἐπὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν διοικήσεων Ποντικῆς καὶ Ἀσιανῆς καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς χώραις ἐπισκοπῶν αὐτῶν, παρεχομένου ἅμα αὐτῷ ἀποκλειστικῶς τοῦ δικαιώματος τοῦ χειροτονεῖν τοὺς μητροπολίτας τῶν διοικήσεων τούτων, ὡς καὶ τοὺς ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς χώραις ἐπισκόπους αὐτῶν 20).

Τὸν 3ον κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὸν 28ον τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπεκύρωσε καὶ συνεπλήρωσεν ἡ Ἁγία Στ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ 36ου κανόνος αὐτῆς, ἔχοντος ὡς ἑξῆς: «*Αναγεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα ἁγίων πατέρων, τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων, καὶ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα, τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων, νομοθετηθέν-*

19) *Ράλλη - Ποτλῆ*, ἐνθ' ἄνωτ., Β' 280-281.

20) Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιος ἐν τῇ ἀπαντητικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα, κατηγορήσαντα αὐτὸν ὡς ἑξαναγκάσαντα τοὺς πατέρας τῆς Συνόδου νὰ ὑπογράψωσιν ἀπόφασιν, ἡκιστα εὐχάριστον διὰ τὸν Πάπαν (Migne, P. L., LIV, στ. 997-1002), παρατηρεῖ ὅτι ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐσμίκρυνε καὶ οὐχὶ ἠῦρυνε τὰ δίκαια τοῦ Ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ὅταν ἀνετίθει εἰς αὐτὸν τὴν χειροτονίαν τῶν μητροπολιτῶν τοῦ Πόντου, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Θράκης, διότι πρότερον ἐπὶ ἑξήκοντα ἕως ἑβδομήκοντα ἔτη, τοῦτέστιν ἀπὸ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐχειροτόνει καὶ τοὺς ἐπισκόπους αὐτοὺς τῶν διοικήσεων τούτων «... ὠρίσέ τε καὶ τὰς χειροτονίας τῶν μητροπολιτῶν ποιεῖσθαι τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως, τῶν ἐπισκόπων τῶν ὑπ' αὐτοὺς τελούντων ὑπὸ τῶν ἰδίων μητροπολιτῶν χειροτονουμένων, ὡς ἐν τούτῳ ἀφαιρεῖσθαι μᾶλλον τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως χειροτονίας πλείστων ἐπισκόπων, ὡσπερ ἀπὸ ἑξήκοντα, καὶ ἑβδομήκοντα ἐνιαυτῶν ἐτύγγανε ἐπιτελῶν» (Σπυρ. Μήλια, ἐνθ' ἄνωτ. Β' 26).

τα, ὀρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκεῖνον, μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα, μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλουπόλεως ἀριθμείτω θρόνος, εἶτα ὁ Ἀντιοχέων, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως» 21).

Καὶ αὕτη μὲν εἶνε ἡ ὑπὸ Συνόδων Οἰκουμενικῶν καθορισθεῖσα θέσις καὶ διοικητικὴ ἐξουσία τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐπισκόπου. Ἐχει ὅμως οὗτος καὶ δικαιώματα δικαστικὰ ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, παρὰ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπίσης εἰλημμένα, καὶ ἄλλα ἀπορρέοντα ἐκ τῆς ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ἀγιωτάτων Ἀποστολικῶν καὶ Πατριρχικῶν Θρόνων καὶ τῶν Ἀυτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρωτευούσης καὶ προεξαρχούσης θέσεως αὐτοῦ, σεβαστὰ πάντα διὰ μέσου τῶν αἰώνων τηρηθέντα.

Καὶ τὰ μὲν δικαστικὰ αὐτοῦ δικαιώματα ἐρείδονται ἐπὶ τοῦ 9ου καὶ τοῦ 17ου κανόνος τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐκ τούτων ὁ μὲν πρῶτος διαλαμβάνει περὶ πολιτικῶν διαφορῶν καὶ ἀμφισβητήσεων μεταξὺ κληρικῶν, κληρικοῦ καὶ ἐπισκόπου, καὶ κληρικοῦ ἢ ἐπισκόπου πρὸς μητροπολίτην, ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης περιπτώσεως ἐντελλόμενος «... Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητεῖη, καταλαμβάνειτω τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω» 22).

Ὁ δὲ δεύτερος, ἀναφερόμενος εἰς ὠρισμένων ἐπαρχιακῶν ὀρίων διαφορὰν, ὀρίζει «... Εἰ δὲ τις ἀδικοῖτο ὑπὸ τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἔξάρχῳ τῆς διοικήσεως ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως Θρόνῳ δικαζέσθω, καθὰ προείρηται» 23). Καὶ ἐγεννήθη μὲν ζήτημα σχετικῶς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς φράσεως ἔξαρχος τῆς διοικήσεως, τινῶν διατυπωσάντων τὴν γνώμην ὅτι αὕτη δηλοῖ τὸν ἀνώτερον μητροπολίτην τῆς περιφερείας, πράγμα ἀπίθανον καὶ διότι κανόνες Συνόδου Οἰκουμενικῆς, εἰς τριαύτας ἀφορῶσαι ὑποθέσεις, ἔχουσι καθολικὸν κῦρος. Ὅτι δ' ὅμως διὰ τῆς ἐκφράσεως σημαίνονται οἱ μετέπειτα κληθέντες Πατριάρχαι, τοῦτο καὶ ἐκ τῶν συμφραζημένων ἐξάγεται καὶ ἐξωτερικῶς ἐπιβεβαιοῦται. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός, ἐπαναλαμβάνων τὸν 9ον κανόνα ἐν τῷ 22ῳ κεφαλαίῳ τῆς 123ης Νεαρᾶς αὐτοῦ, ἀντικαθιστᾷ τὴν φράσιν ἔξαρχος τῆς διοικήσεως διὰ τῆς λέξεως ἀπλῶς πατριάρχης. Ἐν τῇ Δ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, ἐν τῇ 10ῃ συνεδρίᾳ τῆς ὁποίας ἐδικάσθη ἡ ὑπόθεσις τοῦ Ἐδέσσης Ἰβᾶ, ὁ τελευταῖος οὗτος, δικαιολογούμενος διὰ τὴν κρίσιν, ἣν ἐξήνεγκε κατὰ

21) *Ράλλη - Ποτλῆ*, ἐνθ' ἄνωτ. Β' 387.

22) *Ράλλη - Ποτλῆ*, ἐνθ' ἄνωτ. Β' 237.

23) *Ράλλη - Ποτλῆ*, ἐνθ' ἄνωτ. Β' 258 - 259.

Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, λέγει: «ἐξηκολούθησα τῷ ἐξάρχῳ μου...», «καὶ γὰρ μετὰ τοῦ ἐξάρχου μου», ὑπὸ ἐξάρχον αὐτοῦ ἐννοῶν τὸν Ἀντιοχείας Ἰωάννην 24). Ἐκ τῶν Βυζαντινῶν σχολιαστῶν ὀρθότατα ἠρμήνευσε τὸν 9ον κανόνα ὁ Ἀλέξιος Ἀριστηνός, διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, σημειώσας: «Ἀλλὰ καὶ ἐπίσκοπος ἢ κληρικός, εἰ κατὰ τοῦ μητροπολίτου ἔχει τινὰ ὑπόθεσιν, ἢ παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢτοι τῷ πατριάρχῳ, ὑφ' ὃν τελοῦσιν οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων μητροπολιταί, δικάζεσθαι, ἢ παρὰ τῷ Πατριάρχῳ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπερ προνόμιον οὐδενὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἐδόθη, οὔτε ἀπὸ τῶν κανόνων, οὔτε ἀπὸ τῶν νόμων, τὸ δικάζεσθαι μητροπολίτην, τελοῦντα ὑφ' ἕτερον πατριάρχην, παρὰ πατριάρχῳ ἑτέρῳ, εἰμὴ μόνον τῷ Κωνσταντινουπόλεως» 25). Συνωδᾶ τῷ 9ῳ κανόνι τεθέσπισται ὑπὸ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν αὐτοκρατόρων: «Τὸ τοῦ Πατριάρχου (Κωνσταντινουπόλεως) κριτήριον ἐκκλήτῳ οὐχ' ὑπόκειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ὑφ' ἑτέρου, ὡς ἀρχὴ καὶ αὐτὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων· ἐξ αὐτοῦ γὰρ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πάντα κριτήρια, καὶ εἰς αὐτὸ ἀναλύει καὶ ἀναστρέφεται· αὐτὸ δὲ οὔτε ἔκ τινος οὔτε πρὸς ἕτερον· τοιοῦτο γὰρ ἡ ἀρχή». Ἐκ τῶν νεωτέρων οὕτω ἐρμηνεύουσι τὸν κανόνα ὁ Beveridge 26), ὁ Hefele 27), ὁ H. Leclercq κ. ἄ., ὁ τελευταῖος μάλιστα παρατηρῶν ὅτι ὁ 9ος κανὼν παρέχει τι μεῖζον εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἢ ὅσον ὁ 5ος τῆς Σαρδικῆς εἰς τὸν Ρώμης, καθόσον ὁ τελευταῖος παρέχει εἰς τὸν Ρώμης τὸ δικαίωμα τοῦ δέχεσθαι τὴν ἔκκλησιν καὶ ὀρίζειν πρὸς ἐπανεξέτασιν τῆς ὑποθέσεως ἄλλους κριτάς, ἐνῶ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ὁ 9ος κανὼν παρέχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπανεξετάζειν αὐτὸν τὴν ὑπόθεσιν 28). Παρεμπιπτόντως πα-

24) **Mansi**, ἐνθ' ἄνωτ. VII, 237.

25) *Ράλλη - Ποτλῆ*, ἐνθ' ἄνωτ. Β' 240.

26) Συνοδικόν, Τόμος Β'.

27) **Hefele**, Histoire des Conciles, trad. Leclercq, B2 794.

28) **Hefele**, ἐνθ' ἄνωτέρω σ. 794, σημείωσις. Βλέπε καὶ ρλ' Νεαρὰν Ἰουστινιανοῦ: «Τὰς ἀναφρομένας κανονικὰς ἀμφισβητήσεις ἐν ὄλῳ τῷ Ἰλλυρικῷ οὐ δεῖ τέμνεσθαι παρὰ γνώμην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ Συνόδου, ἣτις ἔχει τὰ προνόμια τῆς ἀρχαίας Ρώμης» (*Ράλλη - Ποτλῆ*, ἐνθ' ἄνωτ. Στ' 260). Ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἔχει τὰ προνόμια τῆς ἀρχαίας Ρώμης πλειστάκις δηλοῖ ὁ *Βαλσαμών*, σχολιάζων τοὺς σχετικούς κανόνας. Οὕτω ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ 17ου κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου λέγει: «Ἡ δὲ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ἡ Δ' δεδώκασι τῷ Πατριάρχῳ Κωνσταντινουπόλεως τὰ προνόμια τοῦ Πάπα καὶ ὄρισαν μετ' ἐκείνον ἐν πᾶσι τιμᾶσθαι» (*Ράλλη - Ποτλῆ*, ἐνθ' ἄνωτ. Γ' 149). Ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ 3ου τῆς Σαρδικῆς «τὰ μέντοι ὀρισθέντα περὶ τοῦ Πάπα, ἐκκληπτέον καὶ εἰς τὸν Πατριάρχῳ Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τὸ ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως καὶ τοῦτον τῷ Πάπα τιμηθῆναι ἀπὸ διαφόρων κανόνων» (ἐνθ' ἄνωτ. 237), καὶ ἐν τῇ τοῦ 5ου κανόνος τῆς αὐτῆς Συ-

ρατηροῦμεν ὅτι, ἐφ' ὅσον ὁ *Leclegca* ἐποιήσατο σύγκρισιν μεταξύ ἐκκλήτου τοῦ Ρώμης καὶ ἐκκλήτου τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἔδει νὰ σημειώσῃ καὶ τὴν διαφορὰν ταύτην, ὅτι δηλαδὴ ἐκεῖνο μὲν ἐρείδεται ἐπὶ ἀποφάσεως Συνόδου Τοπικῆς, ἐν ἣ παρῆσαν μόνον οἱ τῆς Δύσεως Ἐπίσκοποι, διὸ καὶ τὸν ὑπ' αὐτῆς καταρτισθέντα ὄρον τῆς πίστεως αὐτῆ ἢ Β' Οἰκουμενικῆ Σύνοδος ἐν τῷ 5ῳ κανόνι καλεῖ Τόμον τῶν Δυτικῶν, τοῦτο δὲ ἐπὶ ἀποφάσεως Συνόδου Οἰκουμενικῆς. Τὸ ἀνίσχυρον τοῦ 5ου κανόνος τῆς Σαρδικῆς, ὡς κανόνος Τοπικῆς Συνόδου, κατανοῶν ὁ Πάπας Ζώσιμος, ἐτόλμησε νὰ πλαστογραφῆσῃ αὐτὸν ὡς κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐν τῷ κομμονιτορίῳ αὐτοῦ, ὅπερ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς ἐν Καρθαγένῃ πατέρας, ὡς δυσχεραίνοντας κατὰ τῆς γενικῆς δικαιοδοσίας, ἧς ἡ Ρώμη ἀντεποιεῖτο ἐπὶ πάσης τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ πατέρες ὁμῶς εὐτόλμως ἐξήλεγξαν τὴν πλαστογραφίαν δι' ἀντιγράφων ἀκιβδήλων τῶν Πρακτικῶν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ληφθέντων ἐκ τῶν Ἀρχείων τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν αὐτῇ τῇ Δ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, λέγει ὁ Ἰβάν Ἀνδρέγιεφ, τὸ ὄνομα «πατριάρχης» ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν λίαν ἀκαθορίστῳ σημασίᾳ. Ἐν τοῖς κανόσι δὲ 9ῳ καὶ 17ῳ τῆς Συνόδου, τούναντίον, οἱ φέροντες σήμερον τὸν τίτλον τοῦ Πατριάρχου ἐπίσκοποι ὀνομάζονται ἔξαρχοι τῶν διοικήσεων ²⁹⁾. Πράγματι, οἱ πέντε Πατριάρχαι ὑπεγράφοντο ὡς ἐπίσκοποι ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἀπὸ τῆς Γ' μέχρι τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Κατὰ τὰς προσφωνήσεις ὁμῶς, ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, γίνεται χρῆσις καὶ τοῦ τίτλου ἀρχιεπίσκοπος. Ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης ἐσφαλμένως ἀναφέρει ὅτι ὁ τίτλος τοῦ Πατριάρχου καθωρίσθη ὑπὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ε' αἰῶνος ὁ τίτλος οὗτος ἀπενέμετο εἰς τοὺς σπουδαιότερους ἱεράρχας, ἕως οὗ κατὰ τὸν ζ' καὶ η' αἰῶνα ἐπεκράτησεν ὅπως ἀπονέμηται ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς πέντε κορυφαίους ἀρχιεπισκόπους. Ἀπὸ τοῦ ε' αἰῶνος ὁ Ἀντιοχείας ἐτιτλοφορεῖτο Πατριάρχης, ὁ Ἱεροσολύμων Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Πατριάρχης, ἐνῶ ὁ Ἀλεξανδρείας ἀνέκαθεν ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ Πάπα ³⁰⁾. Ἐκ τῶν Πα-

νόδου ἐρμηνεῖα. «Ἐπεὶ δὲ ἐν τοῖς προλαβοῦσι κανόσιν εἶπομεν, μὴ εἶναι τὰ περὶ τοῦ Πάπα ὀρισθέντα ἰδικὰ τούτου καὶ μόνου προνόμια, ὥστε ἔχειν ἐξ ἀνάγκης πάντα ἐπίσκοπον καταδικαζόμενον τῷ Θρόνῳ τῆς Ρώμης προσέερχεσθαι, ἀλλ' ἐξακούεσθαι καὶ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, τὰ αὐτὰ καὶ πάλιν φαρμέν» (ἐνθ' ἀνωτ. 242).

²⁹⁾ **Ivan Andreeff**, Konstantinopolskie Patriarchi ot vremeni Chalki donskavo Sobora do Fotija, Sergief Posad, 1895, σ. 5-6.

³⁰⁾ **Th. Zahn**, Forschungen zur Geschichte des neutestamentlichen Kanons und der altkirchlichen Literatur, III, Erlangen, 1884, σελ. 183. σημ. 2. **W. Moeller**, Lehrbuch der Kirchengeschichte, Freiburg, 1889, I, σελ. 356.

τριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως πρῶτος Ἰωάννης ὁ Β' (518-520) κατὰ τὰ ἔτη 518 καὶ 519 ὠνομάσθη «Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης»³¹). Ὁ καθηγητὴς *A. Kartaschoff*, ἐξηγῶν τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον, παρὰ τὸ κανονικῶς ἀδιαφιλονείκητον τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκκλήτου δικαιώματος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἀναλόγου πρὸς τὸ σύνηθες δικαίωμα τῶν Παπῶν τῆς Ρώμης, ἡ ἱστορία διεφύλαξεν ἡμῖν οὐχὶ τόσον πολλὰ παραδείγματα ἐκδικάσεως κατ' ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀναφορικῶς πρὸς τὰς μὴ ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένας Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, ἀποδίδωσι τοῦτο εἰς τὴν κατὰ τῶν προνομίων τούτων ἀντιπάθειαν καὶ τὴν ἀνεπιθυμίαν πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν, καὶ κατακλείων τὴν μελέτην αὐτοῦ λέγει: «ἡ σειρά τῶν παραδειγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀνέφερον, παρατεθέντων ἄνευ ἀξιώσεως ἐξαντλούσης τὸ ζήτημα πληρότητος, εἶνε, ὑπολαμβάνομεν, ἀρκετὴ, ὅπως ἀναγνωρισθῇ τὸ πρωτεῦον πρόσωπον τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ὁρθοδόξῳ Ἀνατολῇ οὐχὶ μόνον ὡς ἀρχαιολογικὸν γεγονός τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ ὡς ζῶσα καὶ ἐνεργὸς ἀρχή»³²).

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ προεξαρχούσης ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν καὶ Προέδρων τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν θέσεως τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου ἀπορρέοντα δικαίωμα καὶ καθήκοντα αὐτοῦ, ταῦτα εἶνε τό τε προνοεῖν περὶ πάντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἐπὶ μέρος Ἐκκλησιῶν ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῶν, πρὸς οἰκοδομὴν καὶ καταρτισμὸν παντὸς τοῦ χριστωνύμου πληρώματος, καὶ τὸ παρεμβαίνειν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς διασαλευομένης καὶ παραβιαζομένης κανονικῆς τάξεως. Τὰ καθήκοντα καὶ δικαίωμα αὐτοῦ ταῦτα ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐξήσκησε πάντοτε κατὰ τρόπον λυσιτελῆ, κατασφάλισαντα τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν εὐστάθειαν τῶν ἐπὶ μέρος Ἀγιωτάτων Ἐκκλησιῶν. Τῶν τοιούτων αὐτῶν καθηκόντων ἐπίγνωσιν εἶχον καὶ ἐξήσκησαν ταῦτα οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχαι καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως, ὥστε

³¹) Περὶ τοῦ τίτλου Οἰκουμενικὸς καὶ τῆς ἐντεῦθεν προκυψάσης μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐριδος ἐπιθι: **A. Pichler**, ἐνθ' ἄνωτ. 652-660.— **Le Quien**, ἐνθ' ἄνωτ. 67-86.— **Hergenröther**, Photius I, 179-190.— **H. Gelzer**, Der Streit über den Titel des Oekumenischen Patriarchen, ἐν Jahrbücher für Protestantische Theologie, XIII, 1887, Heft 4, σελ. 540-584.— **Ziegler**, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 260-265.— **I. Andreeff**, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 270-282.— **T. Barsov**, Konstantinopolskij Patriarch i evo vlast nad Rousskojou Tchevkovjou, Petrograd, 1868, σ. 148-161.— **S. Vailhé**, Le titre de Patriarche Oecuménique avant S. Gregoire le Grand, ἐν «Echos d'Orient» XI, σ. 65-69, κ. ἄ.

³²) **A. Kartaschoff**, Praktika apellatchionnavo prava Konstantinopolskich Patriarchof, Warszawa, 1936, σελ. 19.

νά μὴ ᾔνε δυνατόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κατασκευάσμα νεότευκτον καὶ αὐθαίρετον προϊόν τοῦ ἐν Ἀνατολῇ κρατήσαντος ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐξῆς πολιτικοῦ καθεστῶτος. Περὶ τούτου μαρτυρεῖ κατὰ μὲν τὴν πρὸ τῆς ἀλώσεως περίοδον: αὐτὴ ἢ προμνησθεῖσα, μετὰ πάροδον μόνον δέκα καὶ τριῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 394, ἐπιληφθεῖσα τοῦ ζητήματος τῶν Ἐπισκόπων Ἀγαπίου καὶ Βαγαδίου, ἑκατέρου ἀντεχομένου τῆς Ἐπισκοπῆς Βόστρων 33), ζητήματος ἀνήκοντος εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας, ἐφ' ὅσον ἡ πόλις τῶν Βόστρων ἐκειτο ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας,—οἱ ἐν τῇ Δ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, ἐνώπιον ὑπερεξακουσίων ἐπισκόπων, λόγοι τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατολίου: «συνήθεια ἄνωθεν κεκράτηκε, τοὺς ἐνδημοῦντας τῇ μεγαλωνύμῳ πόλει ἁγιωτάτους ἐπισκόπους, ἡνίκα καιρὸς καλέσῃ, περὶ ἀναπιπτόντων τινῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων συνεῖναι καὶ διατυποῦν ἕκαστα καὶ ἀποκρίσεις ἀξιοῦν τοὺς δεομένους»,—ἡ Κανονικὴ περὶ συγγενείας Διάταξις, ἥτις ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σισινίου τοῦ Β' (995 - 998) μετὰ πάσης τῆς περὶ αὐτὸν ἐνδημούσης Συνόδου «τῇ ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐξουσία πατρικῶς καὶ δεσποτικῶς» ἐκδοθεῖσα 34) μετ' εὐλαβείας ἐγένετο ἀποδεκτὴ παρὰ πάντων καὶ κατέλαβε θέσιν νόμου τῆς καθόλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ αἱ παρεμφερεῖς περὶ νηστείας Διατάξεις τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου (1065 - 1074) 35), — ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ Πατριάρχου Λουκᾶ Α' τοῦ Χρυσοβέργη (1156 - 1169) ἀκύρωσις τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Ἰωάννου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου ἐκδοθείσης ποινῆς τῆς καθαιρέσεως κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος Ἰωάννου, ὡς μὴ γενομένης κατὰ πάντα συμφώνως πρὸς τὰς σχετικὰς διατάξεις τῶν ἱερῶν κανόνων 36),— ὅσα ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κάλλιστος ὁ Α' (1355), ἀνακαλῶν εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Τυρνόβου καὶ πάσης Βουλγαρίας, τιμηθέντα μὲν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Β' ἐν τῇ ἐν Λαμφάκῳ Συνόδῳ τῷ 1234 διὰ τοῦ τίτλου τοῦ Πατριάρχου, ἀνευ ὁμῶς τοῦ εἶναι συναρίθμιον καὶ τοῖς λοιποῖς ἁγιωτάτοις Πατριάρχαις, καὶ διὰ τοῦτο μὴ μνημονευόμενον ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις, πειραθέντα δὲ νὰ διεκδικήσῃ πραγματικὰ πατριαρχικὰ δικαιώματα καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπ' αὐτοῦ κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἔγραφε πρὸς αὐτόν: «καὶ χωρὶς δὲ τούτου,

33) **Migne**, P. G., CXXXVIII, στ. 449 - 453, CXIX, στ. 821 - 825.

34) *Ράλλη - Ποτλῆ*, ἐνθ' ἄνωτ. Ε'.

35) Ἐνθ' ἄνωτ. Ε' 51 - 56.

36) Ἐνθ' ἄνωτ. Γ' 324.

εἰ δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνος καὶ τὰς τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων κρίσεις καὶ ἐπανακρίνει καὶ διευθετεῖ καὶ ἐπιψηφίζεται καὶ τὸ κῆρος δίδωσιν, ὡς οἱ θεῖοι κανόνες διαγορεύουσι καὶ αἱ πράξεις ἐμαρτύρησαν, πῶς οὐ πολλῶ μᾶλλον τῆς τῶν Βουλγάρων Ἐκκλησίας ὁ Θρόνος οὗτος κύριος ἔσται, παρ' οὗ καὶ τὸ ὀνομάζεσθαι πατριάρχης τεύμεται» ; 37). Κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν δὲ χρόνους ἢ ἐξάσκησις ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων αὐτοῦ τούτων, οὐ μόνον ὁσάκις προὔκειτο περὶ δογμάτων καὶ ἱερῶν παραδόσεων καὶ κανονικῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων ἢ γενικῶν ζητημάτων ἀφορώντων εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ περὶ σχετικῶς σπουδαίων ἐπὶ μέρος ζητημάτων, ἐνδιαφερόντων ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν Ἀὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν, ὑπῆρξε τόσον συνήθης καὶ τόσον εὐρεῖα, ὥστε παρέλκει πᾶσα ἐκθεσις ἐνταῦθα ὠρισμένων παραδειγμάτων. Τοιαῦτα θὰ εὕρηι ὁ ἐνδιαφερόμενος ἐν ἐκάστη σχεδὸν σελίδι τοῦ Β' τόμου τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ μετέπειτα Μητροπολίτου Βερροίας, Κυζίκου, Καισαρείας († 1933) **Καλλινίκου Δελικάνη** ἐκδοθέντων ἐγγράφων ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ, περιέχοντος ἐγγράφα ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων (συμπεριλαμβανομένης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ) καὶ Κύπρου ἀπὸ 1574 - 1863. Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, ἐπιδεικνύσα τὴν κηδεμονικὴν αὐτῆς πρόνοιαν καὶ ἀντίληψιν, ἢ παρεμβαίνουσα πρὸς περιφρούρησιν τῆς κηδεστηκυίας κανονικῆς τάξεως, ἐν τοῖς ἐκδιδομένοις ὑπ' αὐτῆς ἐκάστοτε σχετικοῖς ἐγγράφοις δὲν παρέλειπε νὰ στηρίζῃ τὰς πράξεις αὐτῆς. «Ὁ Πατριαρχικὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνος — ἀναγινώσκομεν π. χ. ἐν τῷ ὑπομνήματι ἐκλογῆς ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Παΐσιου τοῦ Β' (1726 - 32, 1740 - 42, 1744 - 48, 1751 - 52) Μητροπολίτου τινὸς Χαλεπίου, οὗ τὸ ὄνομα ἄγνωστον, ὡς μὴ ἀναφερόμενον ἐν τῷ κώδικι τοῦ Κριτίου, ἐξ οὗ παρελήφθη τὸ ὑπόμνημα, — προνόμιον κέκτηται παρὰ γε τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ βασιλικῶν θεσπισμάτων φιλοτιμηθέντων αὐτῷ ἐπισκέπτεσθαι καὶ προνοεῖν οὐ μόνον τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τὰς περίξ ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας, καὶ παροικίαις πᾶσιν ἀπονέμειν τὴν πρόσφορον διοίκησιν, ὡς τὴν καθόλου ἀρχὴν ἐπιτετραμμένος, καὶ μάλιστα ὅταν περὶ δογμάτων καὶ εὐσεβείας ἢ ὑπόθεσις καὶ περὶ τὰ καίρια ὁ κίνδυνος καθέστηκε» 38), — ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς ἐκλογῆς τοῦ Χαλεπίου Φιλήμονος, ὑπαχθείσης τῆς

37) Miklosich et Müller, Acta Patriarcatus Constantinopolitani, A 438, CLXXXVI. Ἀρχιμ. Κ. Δελικάνη, Πατριαρχικῶν ἐγγράφων Τόμος Γ', Κ/Πολις, 1905, σελ. 1046 - 1047.

38) Ἀρχιμ. Κ. Δελικάνη, ἐνθ' ἄνωτ., Β' 189.

Μητροπόλεως ταύτης, αἰτήσῃ τοῦ Ἀντιοχείας Σιλβέστρου, διὰ τὰς ἐν αὐτῇ συμβάσας τότε (1757) ὀχλήσεις καὶ ταραχὰς παρά τινων κακοτρόπων, τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ: «*χρέος ἀπαραίτητον ἔχουσα ἢ καθ' ἡμᾶς Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησία καὶ ὁ κατ' Αὐτὴν Ἁγιώτατος Πατριαρχικὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνος ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ κήδεσθαι, καὶ προνοεῖν τῶν ἀπανταχοῦ διατελούντων χριστιανικῶν συστημάτων, οἷα κοινὴ Μήτηρ τῶν ἀπανταχοῦ ἁγίων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς διατελούντων ἁγιωτάτων Πατριαρχικῶν Θρόνων, κατὰ τὰ ἀνεκαθεν φιλοτιμηθέντα αὐτῇ προνόμια τοῦ ἐπιβάλλειν πανταχοῦ καὶ διορθοῦν τὰ ὀποιοῦτε πεπτωκότα καὶ ἀναστάσεως χρήζοντα...*»³⁹⁾, — ἐν τῇ πράξει τῆς ἐπαναφορᾶς τῆς Μητροπόλεως Χαλεπίου ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον Ἀντιοχείας ἐπὶ Πατριάρχου Σαμουήλ τοῦ Α' (1766): «*... Κατὰ τὸ ἀνεκαθεν προνόμιον τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὅστις εἴωθεν ὄλαις φροντίσι καὶ προνοητικαῖς ἐπισκέψεσι χεῖρα βοηθείας ὀρέγειν, προνοεῖσθαι τε καὶ περιποιεῖσθαι τὰς βοηθείας δεομένας ἑκασταχοῦ ἐπαρχίας καὶ παροικίας...*»⁴⁰⁾, — καὶ ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀντιοχείας Δανιήλ (1767): «*... Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ νῦν προσορώμενοι, αὐτοί τε οἱ τοῦ ἐκεῖθεν ποιμνίου καὶ ἡμεῖς οἱ τὴν κοινὴν τῶν ἀπασῶν Ἐκκλησιῶν φροντίδα καὶ μέριμναν ἐμπειπιστευμένοι... Καὶ δὴ, κατὰ τὴν ἀρχαίαν διατύπωσιν τοῦ Ἀποστολικοῦ τούτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, μετὰ τὰς ἀποβιώσεις ἐνὸς ἑκάστου τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν εἰς ἑαυτὸν ἀναλαμβάνοντος καὶ ἀναδεχομένου τὸ ἔφορᾶν καὶ ἐπιστατεῖν τὰ τῆς τούτων διαδοχῆς, καὶ ὡς κοινὸς ἐλόπιης καὶ ἔφορος τῶν ἀπανταχοῦ ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, οἷα καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ὑπερανεστηκυῖα, προνοεῖσθαι τῶν ὑπ' αὐτὰς μελῶν, καὶ ἐπαγρυπνεῖν τῷ κοινῷ συμφέροντι»⁴¹⁾.*

Τὴν ἣν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐπικαλεῖται πάντοτε ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας τάξιν, ἐπεβεβαίωσαν, ὡς συνάδουσαν πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, καὶ οἱ τέσσαρες Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς: Κωνσταντινουπόλεως Διονύσιος (Γ'), Ἀλεξανδρείας Παῖσιος, Ἀντιοχείας Μακάριος καὶ Ἱεροσολύμων Νεκτάριος τῷ 1663, ἐν τῷ Τόμῳ⁴²⁾, ὃν ἀπέ-

³⁹⁾ Ἐνθ' ἀνωτέρω Β' 200 - 201.

⁴⁰⁾ Ἐνθ' ἀνωτέρω Β' 210.

⁴¹⁾ Ἐνθ' ἀνωτ. Β' 212. 213.

⁴²⁾ «Τόμος ζητημάτων τινῶν ἀναγκαίων, ὧν αἱ λύσεις ἐγένοντο παρά τῶν ἁγιωτάτων καὶ μακαριωτάτων τεσσάρων Πατριαρχῶν καὶ ἐξεδόθησαν δοκιμασθεῖσαι κατὰ τοὺς ὅρους καὶ κανόνας τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐν

λυσαν κατ' αἰτησιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, ἀπαντῶντες εἰς εἴκοσι καὶ πέντε ἐρωτήσεις αὐτῆς. Ἐν τῷ η', κα' καὶ κβ' κεφαλαίῳ ὁ Τόμος διαλαμβάνει: «Ἐρωτήσεις. Κεφ. η'. Εἰ τῷ Κωνσταντινουπόλεως Θρόνῳ ἐφεῖται πᾶσα κρίσις ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ παρ' αὐτοῦ λαμβάνει ἐκάστη ὑπόθεσις ἐκκλησιαστικῆ πέραις; — Ἀπόκρισις. Τὸ προνόμιον τοῦτο τοῦ Πάπα ἦν πρὸ τοῦ διαρραγῆναι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ ἀλαζονείας καὶ ἐθελοκακίας· ἤδη δὲ ἐκείνου διαρραγέντος, αἱ ὑποθέσεις πᾶσαι τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον ἀναφέρονται καὶ παρ' αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις λαμβάνουσιν, ὡς τὸ ἴσα πρωτεῖα κατὰ τοὺς κανόνας ἔχοντα τῆς Παλαιᾶς Ρώμης... Ὅτι δὲ τὸ προνόμιον τοῦτο ἐπὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον μετήνεκται, μάθεις ἂν ἐκ πολλῶν, οὐχ ἥττον δὲ ἐκ τῶν σχολίων τοῦ μεγάλου Νομίμου λεγόντων... καὶ ἐκ τοῦ Βαλσαμῶνος «μὴ εἶναι τὰ περὶ τοῦ Πάπα ὀρισθέντα εἰδικὰ τούτου καὶ μόνου προνόμια, ἀλλ' ἐξυπακούεσθαι καὶ εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως· ἤδη δὲ ἀπορραγέντος τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης ἀπὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, μόνον εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν ἀναφέρεται Θρόνον. Εἰ δὲ τυχὸν συναινοῦσι καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι, εἰ τυχὸν εἴη μείζων ἢ ὑπόθεσις, ἀμετάβλητος ἔσται ἢ ἐξενεχθεῖσα ἀπόφασις. — Ἐρωτήσεις. Κεφ. κα' καὶ κβ'. Εἰ μητροπολίτης τις ἢ πατριάρχης ὑπεύθυνος ὢν δικάζοιτο ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπισκόπων... εἰ δέ, ἀφηνιάζων, τὴν παρ' αὐτῶν ψῆφον εἰς ἐκκλησιον ἀνατρέχει, τί ἂν γένοιτο; Ἀπόκρισις. Ἡ παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῶν μετ' ἐκεῖνον Πατριαρχῶν ψῆφος, ἐπενεχθεῖσα κατ' αὐτοῦ ἐγγράφως, καθ' ὅτι ἂν δόξη νόμιμον καὶ κατὰ κανόνας, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἔχοντος παρὰ τῶν κανόνων τὸ τοιοῦτον προνόμιον, κρατεῖται κατ' αὐτοῦ, μηδεμιᾶς ἄλλης προφάσεως ὑπολειπομένης ἐν τούτῳ...».

Τὴν πρωτεύουσαν δὲ καθόλου καὶ ἐν πᾶσι προεξάρχουσαν καὶ ἡγετικήν θέσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ὀρθοδόξων Πρωθιεραρχῶν εὐρίσκομεν διατετυπωμένην καὶ ἐν τῷ Ἰδρυτικῷ Τόμῳ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, ὑπογραφέντι ὑπὸ τῶν: Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου, Ἀντιοχείας Ἰωακείμ, Ἱεροσολύμων Σωφρονίου καὶ ὀγδοήκοντα ἐνὸς μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων, ἐν ᾧ λέγεται «... καὶ ἵνα ὡς κεφαλὴν καὶ ἀρχὴν ἔχη αὐτὸς (ὁ Μόσχας) τὸν Ἀποστολικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι».⁴³⁾

Τινὲς τῶν Ρώσων κανονολόγων (Σουβορόφ, Παύλωφ κ. ἄ.) καὶ ἐκ

εἶδει ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος αχξγ'» (Ἴδε Νομικὴν Συναγωγὴν φ. 353 - 358, ἐξ ἧς μεταγράψας, ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ὁ Μ. Γεδεών ἐν ταῖς Κανονικαῖς Διατάξεσι Τόμ. Α' 341 - 366. Πρὸβλ. Ἀρχιμ. Κ. Δελικάνη, ἐνθ' ἀνωτ. Γ' 93 - 118).

⁴³⁾ Ἀρχιμ. Κ. Δελικάνη, ἐνθ' ἀνωτ. Γ' 25.

τῶν ἱστορικῶν οἱ μὴ δυνάμενοι ἄλλως νὰ ἐξηγήσωσι τὴν πολυσχιδῆ δρᾶσιν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ὠμίλησαν περὶ Ἀνατολικοῦ Παπισμοῦ, κατηγορήσαντες τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ ἐπιδιώξει ἐξασκήσεως παπικῆς ἐξουσίας ἐν Ἀνατολῇ, ὁ δὲ καθηγητὴς κ. Σ. Τροϊτσκι, ὑπ' ὄψει αὐτὸς ἔχων τὰς τῶν τελευταίων χρόνων πράξεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, αἴτινες, εἰρήσθω, οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ ἀπλῆ συνέχισις καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων ἀπ' αὐτῆς τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἀδιαλείπτως ἐξασκουμένων, ἐπέρριψεν ἐλαφρᾶ τῇ συνειδήσει κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Νέας Ρώμης τὴν «ἀμαρτίαν τοῦ κοσμικοῦ τύφου» (!), εἰς ἣν πρότερον ὑποπεσὼν, ὡς γράφει, ἐξέπεσε τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας ὁ τῆς Παλαιᾶς Ρώμης Ἐπίσκοπος. Πόσον ἄδικον ἔχουσιν εἰ ταῦτα προβαλλόμενοι δῆλον ἐξ ὧν διαλαμβάνει ἢ ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ Ζ' (α' 1789 - 1794, β' 1798 - 1801) ἐκδοθεῖσα Πράξις, ἢ ὑποτάξασα καὶ αὖθις τὴν Μητρόπολιν Χαλεπίου ὑπὸ τὸν τῆς Ἀντιοχείας Πατριαρχικὸν Θρόνον: «Τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι μὲν καὶ ἐκ τῶν ἐνόμων βοηθεῖν πρὸς τὰς χρείας καὶ τοῖς λοιποῖς ἀγιωτάτοις Πατριαρχικοῖς καὶ Ἀποστολικοῖς Θρόνοις, πάνυ προσῆκον ἐκ παλαιοῦ ἠγεῖται ὁ καθ' ἡμᾶς οὕτως ἀγιώτατος Πατριαρχικός, Ἀποστολικός, καὶ Οἰκουμενικός Θρόνος, ἀφαιρεῖσθαι γε μὴν ἐκείνων τὰ δίκαια καὶ πλεονεκτεῖν ἀδικοῦντα, οὐχ ὅπως πράττειν, ἀλλ' οὐδὲ ἀκούειν ἀνέχεται. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ δίκαιον καὶ ἄξιον ἑαυτοῦ, τοῦτο δὲ τοῦναντίον ἀδικόν τε καὶ ἀπρεπὲς τῷ Πατριαρχικῷ ἀξιωματι. . . » ⁴⁴), ὡς καὶ τὸ περὶ τῆς αὐτῆς μητροπόλεως Χαλεπίου Σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Γερασίμου τοῦ Γ' (1794): «. . . Διὸ καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ἀγιώτατος οὗτος Πατριαρχικός, Ἀποστολικός καὶ Οἰκουμενικός Θρόνος, καὶ ταύτη τὸ ἀμεμπτον ἑαυτῷ μνώμενος, δίκαιά τε καὶ ἀμεμφῆ καὶ τὰ πρὸς ἑαυτοῦ παρέχεται πρὸς τοὺς ἄλλους Πατριαρχικοὺς καὶ Ἀποστολικοὺς Θρόνους, μήτε τὰ ἐκ τῶν νόμων προσήκοντα ἐκείνοις ἀφαιρούμενος, μήτε ὑπὲρ τοὺς ὅρους πράττειν ἀξιῶν, ἀλλὰ μάλιστα πρὸς τὰ δίκαια καὶ τὰς χρείας ἐκείνοις, ὡς οἶόν τε, συναντιλαμβανόμενος» ⁴⁵). Ὄταν δὲ ὁ Χαλεπίου Γρηγόριος, δὲν ἐμνημόνευσε, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς μητροπόλεως τῷ Θρόνῳ Ἀντιοχείας, τοῦ ὀνόματος τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Σιλβέστρου, μνημονεύσας τοῦ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὁ τελευταῖος ἀπήυθυνεν πρὸς αὐτὸν ἐπιτιμητικὴν ἐπιστολὴν, ἐν ἣ ἔγραφε: «. . . Ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀρχιερωσύνη σου ἐτόλμησες δύο μεγάλα ἄτοπα καὶ παράλογα πράγματα ἔξω τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως καὶ παραγγελίας ἡμῶν, ἕνα ὅτι δὲν ἐμνημόνευσες τὸ ὄνομα τοῦ μακαριωτάτου πα-

⁴⁴) Ἐνθ' ἄνωτ. Γ' 217.

⁴⁵) Ἐνθ' ἄνωτ. Β' 220.

τριάρχου Ἀντιοχείας καὶ συναδελφοῦ ἡμῶν κύρ Σιλβέστρου, ἀλλ' ἐμνημόνευσε τὸν Κωνσταντινουπόλεως. . . » 46).

Οὐ μόνον δὲ αὐτὸς ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ σμικρύνῃ ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ τὰ δίκαια τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις οὐκ ἐπέτρεπε τοῦτο. Οἱ Πατριάρχαι Μεθόδιος ὁ Γ', Ἰάκωβος ὁ Α', Καλλίνικος ὁ Β' καὶ Γαβριήλ ὁ Γ' κατεδίκασαν ἐπὶ τῇ βάσει ἀγωγῆς τῶν Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων τὰς ἐπανελημμένας ἀποπείρας τῶν Ἀρχιεπισκόπων Σιναίου πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἐπ' αὐτῶν κανονικῆς δικαιοδοσίας τῶν Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων. «Τούτου χάριν, ἀναγινώσκουμεν ἐν τῷ Συνοδικῷ Γράμματι τοῦ Πατριάρχου Ἰακώβου τοῦ Α', ἐν ἔτει 1687 ἐκδοθέντι καὶ καθορίζοντι τὴν θέσιν τοῦ Ὄρους Σινᾶ ἀπέναντι τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, τῷ ἀρχαιοπαραδότῳ κανόνι στοιχοῦντες τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τάξεως, ὡς ἀπαράθραυστα βουλόμενοι διασώζεσθαι τὰ τῶν ἀπανταχοῦ ἁγίων Ἐκκλησιῶν προνόμια, κατὰ τοὺς Ἀποστολικοὺς τύπους καὶ τοὺς συνοδικοὺς καὶ κανονικοὺς τῶν θείων πατέρων ὄρους καὶ θεσμούς, καθ' ἣν ἔφθασεν ὁ καθ' ἡμᾶς Οἰκουμενικὸς Θρόνος κανονικὴν πλουτισθῆναι δύναμιν, ὡς καὶ τὰς προβαλλομένας ἐπὶ διαίτησιν αὐτῷ ἀνακρίνειν ὑποθέσεις, τὰς τ' ἐπισυμβαινούσας ἀταξίας ταῖς ἐν ἑτέροις κλίμασι τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις καταστέλλειν, καὶ τὸ εὐθιεῖον μεταρρυθμίζειν τὰ τοιαῦτα, γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα. . . » 47).

Β') Ἡ ἔκφρασις τοῦ 28ου κανόνος τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δι' ἧς διευτυπώθη ἢ ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως ὑπαγωγῇ καὶ τῶν ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς Ἐπισκόπων τῶν διοικήσεων Ποντικῆς, Ἀσιανῆς καὶ Θρακικῆς, ἀποτελεῖ ἀντικείμενον πικροχόλων σχολίων παρὰ τῷ καθηγητῇ κ. Τροΐτσκι, πειρωμένῳ νὰ περιορίσῃ τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ κανόνος πρὸς ἐξασφάλισιν δικαιώματος ἀναμίξεως εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὀρθοδόξων καὶ ταῖς ἄλλαις, καὶ δὴ ταῖς νεωτέραις σλαβικαῖς Ἐκκλησίαις, ταῖς καὶ ἀμέσως ἐνδιαφερομέναις. Ἐσφαλμένως, λέγει, οἱ ὑπέρμαχοι τῆς νέας θεωρίας διαβλέπουσιν ἐπιβεβίωσιν αὐτῆς ἐν ταῖς λέξεσιν «ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς» καὶ ἐρμηνεύουσι ταύτας ἐν ἐννοίᾳ πολιτικογεωγραφικῇ, ἐν ἐννοίᾳ ὀρθοδόξου διασπορᾶς, εὐρισκομένης ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῶν κρατῶν, ἐν αἷς ὑφίστανται Ὀρθόδοξοι Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι, ἧτις, διασπορά, κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον ὀφείλει δῆθεν νὰ ἀποτελέσῃ τμῆμα τῆς ἀποκλειστικῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως 48). Καὶ διὰ νὰ καταδείξῃ τὸ δῆθεν σφαλερὸν

46) Ἐνθ' ἄνωτ. Β' 101.

47) Ἐνθ' ἄνωτ. Β' 403.

48) Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 38.

τοῦ δισχυρισμοῦ τούτου προβαίνει εἰς διασάφησιν τῆς πραγματικῆς δῆθεν ἐννοίας τῶν ὄρων «διασπορά» καὶ «βάρβαρος» ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ φιλολογίᾳ, τοῦ πρώτου, σημειωθῆτω, μὴ περιεχομένου ἐν τῷ 28ῳ κανόνι.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῇ ἐκφράσει τοῦ 28ου κανόνος «τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους» οὐδόλως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐξυπονοουμένη ἡ λέξις ἔθνεσιν, ὡς φρονοῦσιν ἄλλοι τε καὶ ὁ κ. Τροΐτσκι, ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῆς τοῦ 2ου κανόνος τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐκφράσεως: «Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας οἰκονομεῖσθαι χρὴ κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν τῶν πατέρων». Ἐὰν ἔδει νὰ ἐξυπονοηθῇ ἡ λέξις ἔθνεσιν οὐδεὶς ὑπῆρχε λόγος νὰ παραλίπωσι ταύτην οἱ συντάξαντες τὸν κανόνα. Ἐν τῷ κανόνι τούτῳ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου γίνεται λόγος περὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκείνων, αἵτινες ὑπῆρχον ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσιν ἐκτὸς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους 49), παρὰ λαοῖς δηλονότι μὴ ἐκχριστιανισθεῖσιν εἰσέτι τελείως, βάρβαρα δὲ κεκτημένοις ἦθη καὶ μὴ προσοικειωθεῖσι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμόν, «ὅπου ἴσως οὐ πολλοὶ ἦσαν Ἐπίσκοποι, ὥστε ἀρκεῖν εἰς σύνοδον» 50), ἵνα τὰ κατ' αὐτάς διοικῶνται ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου συνόδου, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ἀποφασισθέντα. Οἱ πατέρες τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, συμπληροῦντες τὸν 6ον καὶ 7ον κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δι' ὧν ὠρίσθησαν αἱ περιοχαὶ αἱ ὀφείλουσαι ὑποκεῖσθαι τοῖς Ἐπισκόποις Ρώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ἀπαγορεύουσιν εἰς τούτους τε καὶ εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας τῶν Θρόνων αὐτῶν ἀπομείναντας καὶ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν αὐτοτελῶς διοικοῦντας ἐπισκόπους τῶν διοικήσεων τοῦ Πόντου, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Θράκης, τὴν ὑπὲρ διοίκησιν, δηλαδή ὑπὲρ τὴν ἀνήκουσαν αὐτοῖς ἐπαρχίαν, εἰς τὰς ὑπερορίους ἐκκλησίας μετάβασιν, ἐξαίρεσιν ποιούμενοι μόνον περὶ τῶν ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ὧν αἱ ἀνάγκαι ἔδει καὶ ἐφεξῆς νὰ οἰκονομῶνται κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν τῶν πατέρων. Δηλαδή ἀνάγκης παρισταμένης ἐπιτρέπει ἡ Σύνοδος τοῖς ἐκεῖ Ἐπισκόποις, κατ' ἐξαίρεσιν καὶ οἰκονομίαν, τὴν μετάβασιν ἀπὸ μιᾶς περιφερείας εἰς ἄλλην, ἐπὶ τῷ ἐπιστηρίζειν τοὺς τῇ πίστει προσιόντας, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ζωναρᾶς καὶ ὁ Βαλσαμών 51). Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, διαγράφουσα τὰ ὅρια τῆς δικαιοδοσίας τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνου καὶ ὑπάγουσα ὑπ' αὐτὸν τὰς τέως αὐτοτελεῖς ἐκκλησιαστικὰς περιφε-

49) **Hefele**, ἐνθ' ἄνωτ. Β1 24. — **L. Duchesne**, Histoire ancienne de l'Église, II, Paris, 1911, σελ. 437. — **Abbé Fleury**, Histoire Ecclesiastique, III Paris, 1844, σελ. 6.

50) **Ράλλη - Ποτλῆ**, ἐνθ' ἄνωτ. Β' 170.

51) Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 170 - 171.

ρείας τῶν διοικήσεων τοῦ Πόντου, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Θράκης, συνυπήγαγεν ὑπ' αὐτόν, τροποποιοῦσα τὸν 2ον κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ τὰς περὶ ὧν ἐξαίρεσιν ἐποιήσατο ὁ κανὼν οὗτος ἐκκλησίας, χρησιμοποίησασα τὸν γενικώτερον ὄρον ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς, ἄνευ τοῦ προσδιορισμοῦ ἔθνεσι, πρὸς δῆλωσιν εὐρύτερον πασῶν τῶν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ὑφισταμένων ἐκκλησιῶν. Φυσικῶς εἰς τὴν λέξιν βαρβαρικοῖς, λαμβανομένην τοπογραφικῶς, ἐξυπονοητέον τὸ οὐσιαστικὸν μέρος (52). Ὑπονοοῦνται δὲ ἐνταῦθα αἱ ἐκκλησίαι ἐκεῖναι τὰς ὁποίας ὁ 30ὸς κανὼν τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὀνομάζει βαρβαρικὰς ἐκκλησίας (53).

Ὅτι αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι οὐδὲν κέκτηνται κανονικὸν δικαίωμα ἀναμίξεως εἰς τὰ τῆς διοικήσεως χριστιανῶν εὐρισκομένων ἐν περιοχαῖς κειμέναις ἐκτὸς τῶν ὑπὸ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἢ διὰ κανονικῶν πράξεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, παρ' οὗ ἔλαβον τὸ αὐτοκέφαλον, καθορισθέντων ὁρίων τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν, τοῦτο ἐξάγεται κυρίως ἐκ τοῦ προμνησθέντος 2ου κανόνος τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐκ τοῦ 8ου κανόνος τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ πρῶτος ὀρίζει: «Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπεροχαῖς ἐκκλησίαις μὴ ἀπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας· ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας ἐπισκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν· τοὺς δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπους τὴν Ἀνατολὴν μόνον διοικεῖν· φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῆ Ἀντιοχείων Ἐκκλησίᾳ· καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους τὰ κατὰ τὴν Ἀσιανὴν μόνον διοικεῖν· καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς τὰ τῆς Ποντικῆς μόνον· καὶ τοὺς τῆς Θράκης τὰ τῆς Θράκης μόνον οἰκονομεῖν. Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας οἰκονομεῖσθαι χρὴ κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν τῶν πατέρων» (54). Περὶ τοῦ κανόνος τούτου ἐλέχθη ἤδη τὸ προσῆκον. Ὁ δὲ δεύτερος: «... Ὡστε μηδένα τῶν θεοφιλεσιτάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέραν, οὐκ οὔσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα, καταλαμβάνειν, ἀλλ' εἰ καὶ τις κατέλαβε καὶ ὑφ' ἑαυτὸν πεποίηται, βιασάμενος ταύτην ἀποδιδόναι» (55) Ἐν τῇ Γ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ἀπὸ μέρους τῶν

52) Ἴδε καὶ **E. A. Sophoclès**, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine periods, Boston, 1870, ἐν τῇ λέξει βαρβαρικόν. Ὁ κ. Τροῖτσκι, συμβουλευθεὶς τὸ Λεξικὸν τοῦτο δὲν παρετήρησε, φαίνεται, ὅτι τοῦτο μεταξὺ τῶν ἐπισήμων ἐκκλησιαστικῶν κειμένων τῆς Βυζαντινῆς περιόδου, ἐν οἷς ἡ λέξις βαρβαρικόν, βαρβαρικά, ἔχει τοπογραφικὴν σημασίαν καταλέγει καὶ τὸν 28ον Κανόνα τῆς Δ' Οἰκ. Συνόδου.

53) *Ράλλη· Ποτλῆ*, ἐνθ' ἄνωτ. Β'.

54) Ἐνθ' ἄνωτ., Β' 169·170.

55) Ἐνθ' ἄνωτ., Β' 203.

Ἐπισκόπων Κύπρου ἐγένετο προφορική δήλωσις καὶ ὑπεβλήθη ἔγγραφος διαμαρτυρία κατὰ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, ὅστις, ὀρμώμενος ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐξαρτήσεως τῆς νήσου ἐκ τῆς Ἀντιοχείας, ἐτέλει ἐκεῖ χειροτονίας, παραβιάζων οὕτω, ὅπερ ἡ Κύπρος ἐξ ἀρχῆς ἐκέκτητο δικαίωμα τοῦ ἐλευθέρως ἐκλέγειν καὶ καθιστᾶν τοὺς ἐπισκόπους αὐτῆς. Ἐνεκα τῶν παραπόνων τούτων οἱ πατέρες τῆς Συνόδου κατωχύρωσαν τὸ αὐτοτελές τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου καὶ πρὸς πρόληψιν παρομοίων ἀντικανονικῶν πράξεων διετύπωσαν τὴν ὡς ἄνω ἀπαγόρευσιν.

Ὁ κηθηγητῆς κ. Τροϊτσκι, ἐπιπολαίως καὶ ἀνευλαβῶς ἐκφραζόμενος περὶ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Μελετίου, εὖ καὶ καλῶς στηριχθέντος ἐπὶ τῶν δύο τούτων κανόνων διὰ τὴν κακίση τοὺς ἐκτὸς τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας Ρώσους Ἀρχιερεῖς διὰ τὴν ἐπέμβασιν αὐτῶν εἰς δικαιοδοσίας ἐπισκοπικὰς, κειμένας ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας 56), παρατηρεῖ ὅτι :

56) Γράμμα πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κιέβου Ἀντώνιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ρώσους Ἀρχιερεῖς, ἐν τῷ Πανταίνῳ τὸ πρῶτον ἐκδοθέν (1927, σελ. 514 - 516). Ἐνεκα τῆς σπουδαιότητος ἣν κέκτηται τὸ ἔγγραφον, παραθέτομεν τοῦτο αὐτούσιον :

† *ΜΕΛΕΤΙΟΣ* ἐλέω Θεοῦ *Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς Μεγάλης Πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου.*

Ἀριθμ. 1551.

Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κιέβου κ. Ἀντωνίῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ Ρώσοις Ἀρχιερεῦσι χαίρειν ἐν Κυρίῳ.

Τὰς ἐπιστολάς καὶ ἐγκυκλίους τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος καὶ τῶν περὶ αὐτὴν Ἀρχιερέων ἐν Κάρλοβιτς ἀπὸ 28 Αὐγούστου 1926, τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν διάστασιν ὑμῶν πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις διαμένοντα Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Εὐλόγιον καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ ληφθέντα μέτρα ἔχοντες ἀφ' ἐνὸς ὑπ' ὄψει, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπιστολάς αὐτοῦ τούτου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Εὐλογίου, ὑπὸ τὴν κρίσιν ἡμῶν τιθεμένου τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ, καὶ ἄλλων δ' ἔτι Ρώσων Ἀρχιερέων ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐπιστολάς, κατεστήσαμεν πάντα ταῦτα ὑποκείμενον διασκέψεως ἐν τῇ περὶ ἡμᾶς Ἱερᾷ Συνόδῳ, καὶ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας κριτήριον Θεόδοτον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τιθέμενοι, ἐσπουδάσαμεν καθορίσαι τὰ δύο ταῦτα: Α'. Ποία ἡ θέσις ὑμῶν τῶν ἐν Κάρλοβιτς συνεδριαζόντων Ρώσων Ἀρχιερέων καὶ ὡς Συνόδου Διοικούσης ἐμφανιζομένων διὰ τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ρωσσίας Ρώσους Ὁρθοδόξους, κρινομένη κατὰ τοὺς Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς Κανόνας, καὶ Β'. Ποία ἡ κανονικὴ ἀξία τῶν περὶ τοῦ Μητροπολίτου Εὐλογίου ὑφ' ὑμῶν ληφθεισῶν ἀποφάσεων διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν.

Τραγικαὶ ἀληθῶς ὑπῆρξαν αἱ περιστάσεις καὶ δυσμενεῖς λίαν αἱ συν-

1) Ὁ 2ος κανὼν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀπαγορεύων τὸ ὑπερορίως καθόλου ἐνεργεῖν, οὐδεμίαν ποιεῖται ἐξαίρεσιν περὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, οὐδὲ καὶ μνημονεύων τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ,

2) Ὁ κανὼν οὗτος ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Πατριάρχου δὲν ἀναφέρεται

θῆκαι ὑφ' ἧς, Θεοῦ παραχωρήσει, εὐρέθη ἢ ἐν Ρωσσία Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ 1919, ὧν ἕνεκα πολλοὶ ποιμένες αὐτῆς, χωρισθέντες τῶν ποιμνίων αὐτῶν καὶ διωκόμενοι, εὐρέθησαν ἔξω τῶν ὁρίων ὄχι τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ τινος δὲ κατὰ τόπους σταθμεύσεις, ἐν αἷς ἔσχον δείγματα ἀδελφικῆς συμπαθείας παρὰ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν αὐτῶν καὶ συμποιμένων, καταφεύγοντες εἰς τὸ ἐξωτερικόν, συνεκεντρώθησαν εἰτα εἰς Κάρλοβιτς τῆς Γιουγοσλαβίας ἐπὶ ἐδάφους τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς Σερβίας. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνεφανίσθητε ὑπὸ τύπον Ἀρχιερατικοῦ Συνεδρίου, βαθμηδὸν ὁμως ἐξειλίχθητε εἰς «Ἀρχιερατικὴν Σύνοδον τῆς ὑπερορίου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας».

Ἀλλά, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, δύναται νὰ νοηθῇ Ὁρθόδοξος «Ἐκκλησία ὑπερόριος», διὰ νὰ ἔχη καὶ Σύνοδον διοικοῦσαν αὐτήν; Ποῦ τῶν κανόνων ἀνέγνωτε ὅρον «ὑπερόριος Ἐκκλησία», ὑφ' ἣν ἔννοιαν μεταχειρίζεσθε αὐτόν; Διότι ἡμεῖς γε ἐκ τῶν κανόνων καὶ τῆς μακροίωνος πράξεως τῆς Ἐκκλησίας γνωρίζομεν μόνον «ὅρια Ἐκκλησιῶν» καὶ παραγγέλματα Πατέρων θεοφόρων «μὴ μεταίρειν ὅρια αἰώνια, ἃ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἔθεντο», καὶ ἀπειλὰς κανόνων ἱερῶν κατὰ τῶν τολμώντων ἔξω τῶν ἑαυτῶν ὁρίων χειροτονίας ποιῆσθαι» (Ἀποστ. 35).

Καὶ εὐρηται μὲν ὄντως ἐν τοῖς κανόσιν ὁ ὅρος «ὑπερόριος Ἐκκλησία», ἀλλὰ μόνον ὡς καταδίκη τοῦ νεωτερισμοῦ ὑμῶν. Οὕτως ἐν τῷ 2ῳ Κανόνι τῆς Β' Οἰκουμενικῆς ἀναγινώσκομεν:

«Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν Ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις Ἐκκλησίαις..... Ἀκλήτους δὲ Ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονία ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὐδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἢ τῆς ἐπαρχίας Σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὠρισμένα». Κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον ὑμεῖς, Ἀρχιερεῖς ὄντες τῆς ἐν Ρωσσίᾳ Ἐκκλησίας, κωλύεσθε ἐπεμβῆναι εἰς δικαιοδοσίας ἐπισκοπικὰς, κειμένας ἔξω τῶν ὁρίων τῆς ὑμετέρας Ἐκκλησίας, ὡς σύνοδος κανονική.

Οὐδαμοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ ἀναφέρονται ἐπίσκοποι σχολάζοντες — τοιαύτη δὲ ἀκριβῶς εἶνε κατὰ τοὺς κανόνας ἢ θέσεις ὅλων ὑμῶν τῶν ἐν Κάρλοβιτς ἠθροισμένων Ρώσων Ἀρχιερέων — συγκροτηθέντες εἰς Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν. Τοὺς σχολάζοντας ἐπισκόπους ἐμποδίζει ὁ 16ος κανὼν τῆς Ἀντιοχείας ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως ἀντιποιηθῆναι δικαιωμάτων ἐπισκοπικῶν «δίχα Συνόδου τελείας» ὑμεῖς ὁμως καὶ συνοδικὴν ἐξουσίαν ἑαυτοῖς ἀτενεύματε. Καὶ ὁ μὲν Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Ἀντιοχείας καὶ οἱ ἄλλοι ὑποχρεοῦνται μόνον ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν, τοπικῶς καθωρισμένοις, τὰ τῆς ἐξουσίας αὐτῶν ἐνεργεῖν, οἱ δὲ σχολάζοντες ὑμεῖς προσεγράψατε ἑαυτοῖς συνοδικὴν δικαιοδοσίαν, ἐκτεινομένην τοπικῶς ἐπὶ πέντε ἡπείρων.

Ἐπικαλεῖσθε ὁμως, ὡς ἀκούομεν, ὑπὲρ τοῦ νεωτερισμοῦ ὑμῶν τὸν

ἐν τῇ ὁλότητι αὐτοῦ, σκοπίμως παραλειπομένης τῆς ἀκριβῶς εἰς τὴν περὶ τῆς προὔκειτο περίπτωσιν δῆθεν ἐφαρμοζομένης τελευταίας παραγράφου τοῦ κανόνος περὶ τῶν ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν,

39ον τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς ἀλλ' εἶνε ὄντως ὑπὲρ ὑμῶν; Κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Ἰωάννης, ἐπὶ Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β', καταλιπὼν τὴν Ἐπαρχίαν αὐτοῦ, λόγῳ βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, κατέφυγε μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ παρὰ τὸν Ἑλλησποντον μέρη. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶχεν ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν προνομοιοῦχον, ἤτοι Αὐτοκέφαλον, ἐκρίθη ὀρθὸν νὰ διατηρήσῃ τὸ αὐτοκέφαλον αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Ἀλλ' οἱ Πατέρες τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἔχονται στερεῶς τῆς ἐννοίας τῶν τοπικῶν ὁρίων δι' ἐκάστην Ἐκκλησίαν διὰ τοῦτο καὶ ἐκχωροῦσι τῷ Ἰωάννῃ ὠρισμένην τοπικὴν περιφέρειαν πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ καὶ ὑποχρεοῦσι τὸν Μητροπολίτην Κυζίκου, τὸν τέως κυρίαρχον τῆς περιφερείας, «ὑποκεῖσθαι τῷ Προέδρῳ τῆς εἰρημένης Ἰουστινιανουπόλεως, μιμήσει τῶν λοιπῶν ἀπάντων Ἐπισκόπων, τῶν ὑπὸ τὸν λεχθέντα θεοφιλέστατον πρόεδρον Ἰωάννην». Πρόδηλον ὅτι ὁ κανὼν ζητεῖ περισωθῆναι τὸ αὐτοκέφαλον τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας, συνολικῶς ἐκπατρισθείσης, τοῦτο δέ ἐστὶ διάφορον ὄλως τῆς καταστάσεως τῶν ἐν Κάρλοβιτς, οἵτινες οὔτε ὡς Σύνοδος τῆς Ρωσσίας ἐξεπατρίσθησαν οὔτε τὸ σύνολον κλήρου καὶ λαοῦ τῆς ἐν Ρωσίᾳ Ἐκκλησίας ἔθεντο σκοπὸν τῆς ποιμαντορίας αὐτῶν. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τῆς παραιτηρέσεως ταύτης, ἐὰν ὑπῆρχε θέσις πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος, ἔδει ἐφαρμοσθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ πνεύματι, ὅπερ ἐκπροσωπεῖται δι' αὐτοῦ. Ὁ Πατριάρχης δηλονότι τῆς Σερβίας ἠδύνατο παραχωρῆσαι τῷ Κιέβου Ἀντωνίῳ τὴν Σιρμίαν ὀλόκληρον μετὰ τῆς πρωτεύουσας Κάρλοβιτς πρὸς ἐγκαθίδρυσιν ἐν αὐτῇ ἐξ ἀποφάσεως τῆς Συνόδου αὐτοῦ τῶν σχολαζόντων Ρώσων Ἀρχιερέων μετὰ τῶν ἐκ Ρωσσίας ἐξορίστων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν καὶ ὀργανῶσαι αὐτοὺς εἰς «Σύνοδον Ἐπαρχίας» τῷ Πατριάρχῃ τῆς Σερβίας ὑποκειμένην καὶ μόνον ἐν τῇ καθορισθείσῃ αὐτῇ τοπικῇ δικαιοδοσίᾳ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς περιορίζουσιν.

Οὐκ ἔρρωται τοίνυν, ἀδελφοί, κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν πρᾶξιν τῶν αἰῶνων κρινόμενον τὸ ὑμέτερον συγκρότημα καὶ παρίσταται ἀνάγκη ὅπως διαλύσητε αὐτὸ ὑμεῖς αὐτοὶ εἰς ἐκδήλωσιν σεβασμοῦ πρὸς τὸ αἰωνόβιον ὀρθόδοξον σύστημα διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, οὔτινος σαλευομένου, τὸ πᾶν ἀποβήσεται σύγχυσις καὶ ἀκατασσιασία καὶ «κίνησις κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς». Διότι ἀνεχόμενοι «ὑπερόριον Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν», ὀφείλομεν ἀναγνωρίσαι ὡς τοιαύτην καὶ Ἑλληνικὴν καὶ Σερβικὴν καὶ Ρουμανικὴν καὶ Ἀλβανικὴν καὶ Συριακὴν καὶ Πολωνικὴν καὶ Οὐκρανικὴν καὶ Παλαιστίνειαν καὶ Αἰγυπτιακὴν καὶ καθόλου τόσας ὑπερορίους Ἐκκλησίας, ὅσας καὶ ἐνορίους, ὅπερ οὐδεὶς ἐστὶν ὅστις οὐκ ἀντιλαμβάνεται ὡς ὄλεθρον τῆς Ὄρθοδοξίας.

Τούτων πάντων ἕνεκα ἐπὶ τῶν ὑμετέρων καὶ τῶν τοῦ Εὐλογίου γραμμάτων διασκεψάμενοι μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ τὸ συμφέρον

3) Ἐὰν ὁ κανὼν διελάμβανε μόνον ὅσα ἐξ αὐτοῦ ἀνέφερον ὁ Πατριάρχης, οὐδεμία Ἐκκλησία, μηδὲ τῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξαιρουμένης, θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχη ἱεραποστολὰς ἐκτὸς τῶν ὁρίων αὐτῆς, τοῦθ' ὄπερ θὰ ἀντέκειτο εἰς τὴν γνωστὴν πρὸς τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους ἐντολὴν τοῦ Κυρίου «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» 57), καὶ

4) Ὅτι καὶ ὁ 8ος κανὼν τῆς Γ' Οἴκουμ. Συνόδου δὲν ποιεῖται ἐξαιρέσιν περὶ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, καθορίζων ἀρχὴν ἰσχύουσαν διὰ πάσας τὰς Ἐκκλησίας, δυνάμει τῆς ὁποίας—συμπεραίνει ὁ κ. Τροϊτσκι—ἐὰν ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ ἔχη ἐπαρχίας ἐν Πολωνίᾳ καὶ Φιλλανδίᾳ, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὐταὶ εὐρίσκονται ἐν ἀλλοτρίῳ κράτει, τότε καὶ ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως δὲν δύναται νὰ ἔχη τοιαύτας, διότι αὕτη εὐρῆται ἐν ἄλλῳ κράτει 58).

Ὅτι ὁμοίως οἱ δισχυρισμοὶ οὗτοι τοῦ κ. Τροϊτσκι εἶνε ἀβάσιμοι καὶ διὰ τοῦτο ἀσύστατοι παντί που δῆλον. Διότι:

1) Ὁ 2ος κανὼν τῆς Β' Οἴκ. Συνόδου δὲν ἐξαιρεῖ τὸν Κωνσταντι-

τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ὑπεράνω παντὸς προσώπου ἢ μερίδος τιθέμενοι, ἀπεφάνθημεν καὶ ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν τε καὶ τῷ Εὐλόγιῳ τάδε:

Α'. Ἡ ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Κιέβου Ἀντώνιον ἀπαρτισθεῖσα ἐν Κάρλοβιτς καὶ αὐτοκαλουμένη «Ἀρχιερατικὴ Σύνοδος τῆς ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» εἶνε ἀντικανονικὴ, ὡς ἀντικρὺς ἀντικειμένη εἰς τοὺς Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς Κανόνας καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας.

Β'. Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Σερβίας δικαιούται ν' ἀναγνωρίσῃ τοῖς Ρώσσοις Μητροπολίταις καὶ Ἐπισκόποις τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν καὶ ἱεουργεῖν ἐντὸς τοῦ Σερβικοῦ ἐδάφους καὶ μόνον.

Γ'. Οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχουσι νὰ χειροτονῶσι καὶ ἐγκαθιστῶσιν Ἀρχιερεῖς ἐπὶ τῶν βαρβαρικῶν χωρῶν καὶ ἐν γένει ἐκτὸς τῆς Ρωσσίας εἰς Ἐπαρχίας κανονικῶς ὑπαγομένας εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὡς ἐν Εὐρώπῃ, ἐνθα ὑπάρχει ἤδη κανονικὴ Ἀρχιερατικὴ Ἀρχὴ, νομίμως ἐγκατεστημένη.

Δ'. Οὐδὲν δικαίωμα ἔχει νὰ καλῇ τὸν Μητροπολίτην Εὐλόγιον εἰς ἀπολογία καὶ νὰ δικάζῃ ἢ καταδικάζῃ αὐτόν, ὑπαγόμενον εἰς τὴν Σύνοδον τῆς περιφερείας εἰς ἣν ἡ χώρα ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγεται.

Ε'. Ὁ Μητροπολίτης Εὐλόγιος, ἀντικανονικῶς ἐγκατεστάθῃ ἐν Παρισίοις, ἐνθα ἄλλος ὀρθόδοξος Ἀρχιερεὺς ὑπῆρχε νομίμως ἐγκατεστημένος.

Καὶ ἡμεῖς μὲν ταῦτα φωτίσειε δ' ὑμᾶς τοῦ Πνεύματος ἢ χάρις καὶ ὁδηγήσειεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ 22/5 Ἰουλίου 1927.

† Ὁ Ἀλεξανδρείας ἐν Χριστῷ Ἀδελφός

57) Ματθ. κη' 19, Μάρκ. ις' 15.

58) S. Troitchky, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 36-37.

νουπόλεως ἀπὸ τῆς τιθεμένης ἀρχῆς, καθόσον οὐδεμία ἐνεχώρει τοιαύτη ἐξαίρεσις. Οὐδ' ἐπεκαλέσθη ἄλλως τε τοιαύτην ἐξαίρεσιν ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης.

2) Ὁ Πατριάρχης Μελέτιος ἐν τῇ περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λόγος ἐπιστολῇ αὐτοῦ παρέλειψε πάντως τὴν τελευταίαν παράγραφον τοῦ κανόνος οὐχὶ σκοπίμως, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Τροΐτσκι, διότι δῆθεν θὰ ἐξησθένιζε τὴν ὑπ' αὐτοῦ στηριζομένην θέσιν, ἀλλὰ διότι ἡ παράγραφος αὕτη οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν Ρώσων Ἀρχιερέων ἐν ἐδάφει κανονικῶ ἄλλοτρίας δικαιοδοσίας παρ' ἐνορίαν καὶ ὑπερορίως ἐνεργούμενα.

3) Ἐσφαλμένως πάντως ὁ κ. Τροΐτσκι τὴν τελευταίαν παράγραφον τοῦ κανόνος θεωρεῖ παρέχουσαν ἐλευθερίαν ἱεραποστολικῆς δράσεως εἰς πάσας τὰς Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν γνωστὴν τοῦ Κυρίου προτροπὴν. Καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ τοῦ κανόνος τούτου περὶ τῶν ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσιν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ εἰδικὴ διάταξις ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ μεταγενεστέρου 28ου κανόνος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δι' οὗ πᾶσαι αἱ ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς χώραις ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ ὑπήχθησαν ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πάλιν ἡ παράγραφος αὕτη οὐδαμῶς στηρίζει τοιοῦτον δικαίωμα διὰ πάσας τὰς Ἐκκλησίας, καθόσον κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ τὸν Βαλσαμῶνα διὰ ταύτης δὲν παρέχεται εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς Ἐπισκόπους ἐλευθερία ὑπερορίου ἐνεργείας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσιν, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταύταις ἐπισκόποις, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν τοῖς ἐκεῖ, τοῖς ἔχουσι δηλονότι τὰς ἐπισκοπικὰς αὐτῶν περιφερείας ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις, καὶ τοῦτο ὡς πορὰ κανόνας, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, ἐπιτρεπόμενον 59), κατ' ἄκραν οἰκονομίαν καὶ ἐξαίρεσιν. Παρατηρητέον ὅμως καὶ τοῦτο ὅτι εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου θιγεῖσαν περίπτωσιν προὔκειτο οὐχὶ περὶ κηρύξεως τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου παρὰ λαοῖς ἀπίστοις, περὶ ἱεραποστολικῆς δηλονότι δράσεως, ἀλλὰ περὶ ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὁμαδικῶς

59) «Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν βαρβάροις ἔθνεσιν ἐκκλησίαι τότε ἦσαν πιστῶν, ὅπου ἴσως οὐ πολλοὶ ἦσαν ἐπίσκοποι, ὥστε ἀρκεῖν εἰς σύνοδον, ἢ καὶ ἀναγκαῖον ἦν, εἴ τις ἐν λόγῳ διαλάμπων ἦν ἐκεῖ, προσφοιτᾶν καὶ ταῖς ἄλλαις παροικίαις, ὥστε ἐπιστηρίζειν τοὺς τῇ πίστει προσιόντας, καὶ βεβαιοῦν ἐν αὐτῇ τὸ κρατῆσαν ἔθος, μέχρι τότε ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐνδέδωκεν ἡ ἅγια σύνοδος καὶ εἰσέπειτα πολιτεύεσθαι» (Ζωναρᾶς, Ράλλη - Ποιτῆ, ἐνθ' ἄνωτ. Β' 170 - 171). «Ὅτι δὲ ἐν βαρβάροις ἔθνεσιν ἐκκλησίαι τότε ἦσαν πιστῶν, ὅπου ἴσως οὐκ ἐχειροτονοῦντο πολλοὶ Ἐπίσκοποι, ὥστε ἀρκεῖν εἰς σύνοδον, ἢ καὶ ἀναγκαῖον ἦν, τοὺς ἴσως ἐν λόγῳ διαλάμποντας προσφοιτᾶν καὶ ταῖς τῶν ἄλλων τοιαύταις ἐπαρχίαις, ὥστε ἐπιστηρίζειν τοὺς τῇ πίστει προσιόντας, ἐνέδωκεν ἡ ἅγια Σύνοδος καὶ εἰσέτι πολιτεύεσθαι τὸ τοιοῦτον ἔθος, καὶ παρὰ κανόνας ἐστὶ, διὰ τὸ ἀναγκαῖον τοῦ πράγματος» (Βαλσαμῶν, Ράλλη - Ποιτῆ, ἐνθ' ἄνωτ. Β' 171).

ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς ἰδίας αὐτῶν Ἐκκλησίας ἐξεληθόντων καὶ ἐν τῇ κανονικῇ περιοχῇ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου ἐγκατασταθέντων, ἐφ' ὧν οὐδεμίαν πλέον εἶχον διοικητικὴν ἐξουσίαν οἱ τὰς ἰδίας ἐπισκοπὰς καὶ τὸ ἄνωθεν πεπιστευμένον αὐτοῖς ποίμνιον ἐγκαταλιπόντες, καὶ διὰ τοῦτο ὑπόδικοι ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας καταστάντες, ὡς πρόσφυγες δὲ καὶ αὐτοὶ εἰς Εὐρώπην καταφυγόντες Ρῶσσοι Ἀρχιερεῖς. Ἐλησμόνησε, φαίνεται, ὁ κανονολόγος καθηγητής, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος τὴν τριπλῆν αὐτοῦ ἐξουσίαν - ἱερατικὴν, διδακτικὴν, διοικητικὴν - ἐξασκεῖ ἐν μόνῃ τῇ λαχούσῃ αὐτῷ ἐπαρχίᾳ, καὶ ὅτι ἔξω ταύτης οὐδεμίαν οὗτος κέκτηται ἐξουσίαν, ποιεῖ δὲ μόνον ὅσα ἐπιτρέπει καὶ ἀνατίθῃσιν αὐτῷ ὁ τῆς ἐν ἣ εὔρηται περιοχῆς κυριάρχης Ἐπίσκοπος.

Εἰδικῶς περὶ τῆς πρὸς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους ἐντολῆς τοῦ Κυρίου «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» προκειμένου, πρὸς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸν κ. Τροϊτσκι πάντοτε, δὲν συμβιβάζεται ἡ ἄρνησις εἰς πάσας τὰς Ἐκκλησίας τοῦ δικαιώματος τοῦ ἔχειν ἱεραποστολὰς ὅπουδήποτε ἐκτὸς τῶν καθωρισμένων ὁρίων αὐτῶν, παρατηροῦμεν ὅτι αὕτη, διθεῖσα εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ἀποδυομένους εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ δι' αὐτῶν εἰς τοὺς ἀμέσους διαδόχους αὐτῶν, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔχουσα ἢν ἐννοίαν ἀποδίδωσιν αὐτῇ ὁ κ. Τροϊτσκι, διότι τε καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐτράπησαν πρὸς τὸ κηρῦξαι πρὸς ἰδίαν ἕκαστος κατεύθυνσιν καὶ περιοχὴν καὶ διότι ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Α', Β' καὶ Δ' πνευματοκινήτως κατενεμήθη ὁ σύμπας κόσμος εἰς τὰ πέντε Πατριαρχεῖα: Ρώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ἡ δὲ μέριμνα τῆς κηρύξεως τοῦ Εὐαγγελίου παρὰ τοῖς ἀπίστοις ἐν ἐκάστῳ ἐπὶ μέρους κλίματι ἀνήκει ἔκτοτε τῷ ἐν αὐτῷ πρώτῳ. Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόγον ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, ὧτινι ὑπὸ τῆς Δ' Οἰκουμ. Συνόδου ἀνετέθη καὶ ἡ τῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκκλησιῶν διοίκησις, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἰδρύσεως τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἰδιαιτέραν κατέβαλλε πάντοτε προσπάθειαν πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ παρὰ τοῖς ἔθνεσι, καὶ αὐτὸς μόνος ἵδρυνεν αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας, ὅταν ἐπείθετο ὅτι ἡ τοιαύτη εἰς αὐτοκέφαλον ἐκκλησίαν ἀνύψωσις τμήματός τινος τοῦ κλίματος αὐτοῦ δὲν θὰ ἐγίνετο ἐπὶ ζημίᾳ τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

4) Καὶ ὁ 8ος βεβαίως κανὼν τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου δὲν ἐξαιρεῖ τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Διοικεῖ ὅμως οὗτος τὰς ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν ἐκκλησιαστικὰς κοινότητας καὶ παροικίας οὐχὶ διότι θεωρεῖ ἑαυτὸν ἐξαιρούμενον τῆς διὰ τοῦ κανόνος τούτου τιθεμένης ἀρχῆς, ἀλλὰ διότι αὗται εὔρισκονται ἐν τῷ κανονικῷ αὐτοῦ ἐδάφει, τῷ ὀρισθέντι διὰ τοῦ νεωτέρου 28ου κανόνος τῆς

Δ' Οικουμενικῆς Συνόδου. Θὰ παρέβαινε οὗτος τὸν δὸν κανόνα, ἐὰν ἐζή-
τει νὰ ἔχη ἐπαρχίαι ἐντὸς τοῦ κανονικοῦ ἐδάφους τῶν ἄλλων τριῶν Ἀπο-
στολικῶν καὶ Πατριαρχικῶν Θρόνων τῆς Ἀνατολῆς ἢ καὶ ἐν τῇ περιοχῇ
τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειραφετηθεισῶν νεωτέρων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

Ἄξιον παρατηρήσεως ὅμως εἶνε ὅτι εἰς τοιαύτας ὑπερορίους ἐνε-
ργείας προβαίνουν οὐχὶ οἱ παλκίφατοι Ἀποστολικοὶ καὶ Πατριαρχικοὶ
Θρόνοι, ἀλλ' αἱ νεώτεροι Ἐκκλησίαι, αἱ τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν ὀφείλου-
σαι εἰς κανονικὰς πράξεις αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Γ') Θίγων καὶ τὸ Πολωνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, ὁ κ. Τροϊτσκι
ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξιν ἐν τῇ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ἀνεξαρτήτου Πολωνι-
κοῦ Κράτους μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον εὐρεθείη Ὁρθόδοξον
Ἐκκλησίαν τῶν ἀναγκαίων πρὸς αὐτοκέφαλον ὀργάνωσιν ὄρων, καὶ τὴν
ἀρμοδιότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς παροχὴν τοῦ αὐτοκεφά-
λου, θεωρῶν ἀρμοδίαν πρὸς τοῦτο μόνον τὴν ἀφ' ἧς ἢ ἐν Πολω-
νία Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπεσπάσθη Ὁρθόδοξον Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν.
Ἡ πολιτικὴ, λέγει, ἀνεξαρτησία τῆς Πολωνίας, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν οὐδόλως
παρέσχεν εἰς τὸ ἐν αὐτῇ εὐρισκόμενον τμῆμα τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας
δικαίωμα πρὸς αὐτοκέφαλον ὀργάνωσιν. Ἐν τῇ δεδομένη περιπτώσει, συ-
νεχίζει οὗτος, ὡς καὶ πάντοτε, βαρύνουσαν σημασίαν δέον νὰ ἔχη τὸ
ἀγαθὸν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὠφέλεια τῆς Ἐκκλησίας ⁶⁰).

Ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς μετὰ χειρας μελέ-
της δὲν ἔχει δίκαιον, δυσχυριζόμενος ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Πο-
λωνίας οὐδόλως παρέσχεν εἰς τὸ ἐν αὐτῇ εὐρεθὲν τμῆμα τῆς Ὁρθόδοξου
Ρωσικῆς Ἐκκλησίας δικαίωμα πρὸς αὐτοκέφαλον ὀργάνωσιν. Βεβαίως,
ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐλλείπουσιν ἀκριβεῖς κανόνες ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ
νομοθεσίᾳ, ἐν δὲ τῷ 17ῳ κανόνι τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν τέλει
διαλαμβάνονται «εἰ δὲ καὶ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ
αὔθις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησια-
στικῶν παροικιῶν ἢ τάξις ἀκολουθεῖτω» ⁶¹), καὶ τῷ ἐπὶ λέξει τοῦτον
ἐπαναλαμβάνοντι 38ῳ κανόνι τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ⁶²), γίνεται λόγος
περὶ ἀνακτιζομένων καὶ καινιζομένων πόλεων, αἵτινες δέον νὰ τύχῃσι καὶ ἐν
τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει τῆς ἀρμοζούσης αὐταῖς θέσεως, προβιβαζόμεναι εἰς
ἐπισκοπὰς, ἀρχιεπισκοπὰς ἢ μητροπόλεις, καὶ ἀποσπώμεναι τοῦ τέως κυ-
ριάρχου αὐτῶν ἐπισκόπου. Ἡ ἱστορία ὅμως τῆς ἀποκτήσεως τοῦ αὐτοκε-
φάλου τῶν ἐπὶ μέρος αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ αἱ ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐκδο-

⁶⁰) S. Troitchky, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 45.

⁶¹) Ράλλη - Ποτλή, ἐνθ' ἄνωτ. Β' 258 - 259.

⁶²) Ἐνθ' ἄνωτ. Β' 392.

θεῖσαι ἐπίσημοι πράξεις τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἐν αἷς ἐκφράζεται ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου συνείδησις τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, σαφῶς δείκνυσιν ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία, καίπερ μὴ ἀποτελοῦσα ἀπαράιτητον ὄρον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας, συνεπήγετο ὁμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅταν συνέτρεχον καὶ λόγοι ἐκκλησιαστικοί, τὸ ἐκκλησιαστικὸν αὐτοκέφαλον ⁶³). Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐλάμβανεν, ἀπώλλυ καὶ ἐπανέκτα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν ἀναλόγως τῶν πολιτικῶν ἐν τῷ τμήματι ἐκείνῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετχλλαγῶν. Καθορισθείσης ὀριστικῶς, κατὰ τῶν ἀξιώσεων τοῦ Ρώμης, τῆς ἐκ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐξαρτήσεως αὐτῆς ἐν τῇ Συνόδῳ τῶν ἐτῶν 869 - 870, ἔλαβεν ἄμέσως τότε ἡμιανεξάρτητον ἀρχιεπίσκοπον, τὸν Ἰωσήφ. Ἀνεγνωρίσθη αὐτόνομος τῷ 932, ἐπὶ τοῦ τσάρου Πέτρου (927 - 960), υἱοῦ τοῦ Συμεών (893 - 927), μετὰ τὴν σύναψιν ἀπὸ μέρους τῆς Βουλγαρίας εἰρήνης πρὸς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν. Ἀπώλεσε τὸ αὐτόνομον τοῦτο μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Β' καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ κατασύντριψιν (κατὰ τὰ ἔτη 965 - 971) τῶν Βουλγαρικῶν δυνάμεων καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ κράτους, ὅτε ὁ μὲν Βόρις ὁ Β', καταθεὶς τὸ στέμμα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Τραπεζῆς τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐδέχθη εἰς ἀντάλλαγμα τὸ ἀξίωμα τοῦ Μαγίστρου, ὁ δὲ ἀποφάσει τῆς συγκλήτου καὶ ἐντολῇ τοῦ αὐτοκράτορος, οὐχὶ δὲ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας Πατριάρχης κληθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος Δαμιανὸς ἀπεξεδύθη τὸν αὐθαίρετον πατριαρχικὸν αὐτοῦ τίτλον ἐν Δορυστόλῳ ⁶⁴). Τῆς Βουλγαρίας ἐπιτυχούσης τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ τσάρου Ἰωάννου Ἀσάν τοῦ Β' (1218 - 1241) καὶ ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἀνεγνωρίσθη αὐτόνομος Ἀρχιεπισκοπὴ ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ τοῦ Β' (1235). Ἀπώλεσε τὸ αὐτόνομον τοῦτο ἄμέσως μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Βουλγαρίας περὶ τὰ τέλη τοῦ ιδ' αἰῶνος. Αὐθαιρέτως προβᾶσα εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπόσπασιν καὶ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου κατὰ τὸ β' ἡμισυ τοῦ παρελθόντος ιθ' αἰῶνος πρὶν ἢ ἡ Βουλγαρία ἀνακηρυχθῇ ἀνεξάρτητον

⁶³) **I. Palmov**, Istoritcheskija analogii k voprosou ob Aftokefalii Pravoslavnoj Grouzinskoj Tcherkvi, ἐν Journaly i protokoly zasjedanij pradsobornavo prisoutstvija, Πετρούπολις, 1907, III, σ. 231. — **M. Zyzykin**, Aftokefalja i zasady jej zastosowania, Warszawa, 1931, σ. 19 - 22. — **A. Lototchky**, Aftokefalja, zasady Aftokefalji, Warszawa, 1932, σ. 158.

⁶⁴) Τὸ Δορυστόλον κατελήφθη περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου τοῦ 971 (**E. Goloubinsky**, Kratkij otchek istorii pravoslavnyh Tcherkvej Bolgarskoj, Serbskoj, Rsumynskoj ili Moldo - Valaschskoj, Moskva, 1871, σ. 38.

κράτος, κατεδικάσθη, ὡς εἰσάγουσα τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει, ἐν τῇ μεγάλῃ Συνόδῳ τοῦ 1872, ἀνακηρυχθεῖσα αὐτοκέφαλος μόνις πρὸ τριῶν ἐτῶν, μετ' ἐκζήτησιν συγγνώμης καὶ ἀπόρριψιν τῆς ἥς εἶχετο ἀρχῆς. Οἱ Σέρβοι, δεχθέντες τὸ βάπτισμα ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως τὸ πρῶτον κατὰ τὸν ζ' αἰῶνα ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου καὶ ἀκολούθως κατὰ τὰ μέσα τοῦ θ' αἰῶνος ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο⁶⁵⁾, ἐτέλουν ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ἕως οὗ ἐπέτυχον πολιτικὴν τινα ἀνεξαρτησίαν ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Στεφάνου Νιέμαν, τοῦ ὁποῖου ὁ νεώτερος υἱὸς Σάββας, ἡγεμονεύοντος ἤδη τοῦ πρεσβυτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Στεφάνου Β' τοῦ Πρωτοστέπτου (1195· 1224), ἐξητήσατο καὶ ἐπέτυχε κατὰ τὸ 1219 ⁶⁶⁾ παρὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μανουὴλ τοῦ Χαριτοπούλου ἐσωτερικὴν αὐτονομίαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, αὐτὸς καταστὰς πρῶτος Ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας ἐμνημόνευεν ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀκολουθίαις καὶ τελεταῖς τοῦ ὀνόματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανε τὸ ἅγιον μύρον. Ἡ τοιαύτη κατάστασις ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ τὴν αὐτοανακήρυξιν τοῦ ἀρχαίου Σερβικοῦ Βασιλείου εἰς αὐτοκρατορίαν ἐπὶ Στεφάνου Δούσιαν τοῦ Ἰσχυροῦ (περὶ τὰ μέσα τοῦ ιδ' αἰῶνος), ὅστις καὶ ἀναθέματι ὑπεβλήθη τῷ 1352 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Καλλίστου (1350· 1354), ἐπελθόντος σχίσματος μεταξὺ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Σερβίας καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, διὰ τὴν προτροπῆ αὐτοῦ αὐθαίρετον ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 1346 ἀναγόρευσιν τοῦ Πεκίου Ἰωαννικίου εἰς Πατριάρχην, τοῦ ἀναθέματος τούτου ἀρθέντος μετὰ 30 ὄλα ἔτη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φιλοθέου τοῦ Β' (1364· 1376), κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου Οὐγλεση, προκηρύξαντος ἄκυρα τὰ ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 1346 γενόμενα, ἀποκαταστήσαντος τὰ δικαιώματα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Μητροπόλεων, τὰς ὁποίας, εὐρισκομένας ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Δούσιαν, εἶχεν ὁ τελευταῖος οὗτος ὑπαγάγῃ ὑπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πεκίου, καὶ ἀξαιτησαμένου τὴν συγγνώμην καὶ τὴν ἄρσιν τοῦ ἀναθέματος. Πλήρως αὐτοκέφαλος ἀνεκηρύχθη ἡ ἐν Σερβίᾳ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου, ἥτις ἀνεκήρυξε καὶ τὴν Σερβίαν ἀνεξάρτητον κράτος, ἐκδοθέντος τοῦ σχετικοῦ Τόμου τῇ 20ῃ Ὀκτωβρίου 1879. Ἐκ τῆς ἀνταλλαγείσης τότε ἀλληλογραφίας με-

⁶⁵⁾ **E. Goloubinsky**, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 443· 447.

⁶⁶⁾ Ἀρχιμ. Χρυσ. Παπαδοπούλου. Αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι Σερβικὴ καὶ Ρουμανικὴ κατὰ τὸ ἱστορικὸν αὐτῶν παρελθὸν καὶ τὴν νέαν συγκρότησιν, ἐν Νέᾳ Σιών, 1922, σελ. 548.

ταξὺ τοῦ ἡγεμόνος Ἰωάννου Ὀμπρένοβιτς καὶ τοῦ μητροπολίτου Βελιγραδίου Μιχαήλ ἀφ' ἐνός, καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' ἀφ' ἑτέρου, σαφῶς καταφαίνεται ὀπόσῃν σημασίαν ἐν τῇ ἀνακηρύξει τοῦ αὐτοκεφάλου κέκτηται ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Χώρας ἐν ᾗ εὔρηται ἡ εἰς αὐτοκέφαλον ἀνακηρυττομένη Ἐκκλησία. Ἡ ἐν Ἑλλάδι Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνεκηρύχθη αὐτοκέφαλος μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐν Ρουμανίᾳ ὀλίγα τινὰ ἔτη μετὰ τὴν εἰς πλήρως ἀνεξάρτητον κράτος ἀνακήρυξιν τῆς Ρουμανίας, καὶ ἡ ἐν Ἀλβανίᾳ κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους, ὡς εὑρισκομένη ἐν ἀνεξαρτήτῳ κράτει. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἰβηρίας, αὐτοκέφαλος ὑπάρχουσα ἀπὸ τοῦ ια' αἰῶνος (τὸ αὐτοκέφαλον τοῦτο ἦτο λίαν περιωρισμένον), ἀπώλεσε τὸ αὐτοκέφαλον μετὰ τὴν πλήρη συνένωσιν αὐτῆς πολιτικῶς μετὰ τῆς Ρωσσίας (1783). Ἐν ἔτει 1811ῳ ἡ Διοικοῦσα Παρρωστικὴ Σύνοδος ἀνέλαβεν αὐτὴ τὴν διοίκησιν τῆς Ἰβηρικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ τελευταῖος Καθολικὸς Ἀντώνιος ὁ Β' ἀπέθανε τῷ 1827.

Ὅ,τι ἐγένετο περὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ, Σερβίᾳ, Ἑλλάδι, Ρουμανίᾳ, καὶ Ἀλβανίᾳ Ἐκκλησιῶν, τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ περὶ τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ Πολωνικὴ Κυβέρνησις, ἔχουσα ὑπ' ὄψει, μετὰ τὴν ἀνασύστασιν τοῦ ἀνεξαρτήτου Πολωνικοῦ Κράτους, τὰς ἐν τῷ ἐγγύς παρελθόντι ὀλεθρίας διὰ τὸ Πολωνικὸν Κράτος συνεπείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως μέρους τῶν πολιτῶν τῆς Πολωνίας ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας χώρας ἀλλοτρίας, καὶ τὴν ἀπὸ μέρους τῆς Συνελεύσεως τῶν Ἐπισκόπων τῆ 14ῃ Ἰουνίου 1922 ληφθεῖσαν ἀπόφασιν περὶ ἐπιδιώξεως ὀργανώσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ αὐτοκεφάλου, προῆλθεν εἰς σχετικὰ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διαβήματα διὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου τούτου. Τὸ Οἰκουμενικὸν δὲ Πατριαρχεῖον, στηριχθὲν ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη καὶ διὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῶν αὐτοκεφάλων καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, καὶ τῷ αὐτῷ χρώμενον δικαίωματι, προέβη, μετὰ λεπτομερῆ καὶ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἐξέτασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐν Πολωνίᾳ καταστάσεως, εἰς ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου.

Ὁ κ. Τροϊτσκι, ἀρνούμενος εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὸ πρὸς ἀνακήρυξιν τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δικαίωμα, λέγει ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκε μόνον εἰς τὴν ἐξ ἧς ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἀπεσπάσθη Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν, ὡς μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ἐκκλησίας. Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ νομοθεσίᾳ δὲν ὑπάρχει κανὼν καθορίζων τὰ τοῦ χωρισμοῦ τμήματος οἰασδήτινος Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ τμήματος τούτου εἰς Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον. Καὶ συνάγεται μὲν ἐκ τοῦ 34ου Ἀποστολικοῦ κανόνος, καθορίζοντος τὴν

ιεραρχικὴν μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων σχέσιν καὶ τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν ἐξάρτησιν, ἄνευ μέντοι καθορισμοῦ καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐξαρτήσεως ταύτης, ὅτι διὰ τὴν ἀπόσπασιν προαπαιτεῖται ἢ πρὸς τοῦτο ἀπόφανσις τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἂν ὑπάρχωσιν ἢ οὐ ἐν τῇ ἀποσπασμένῃ Ἐκκλησίᾳ οἱ ἀπαιτούμενοι διὰ τὴν περαιτέρω ὁμαλὴν καὶ τακτικὴν αὐτῆς ζωὴν ὅροι, τὸ καθῆκον ὅμως τοῦτο, κωλυομένης τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας, ἢ διὰ τὸν ἓνα ἢ ἄλλον λόγον μὴ δυναμένης ἐλευθέρως νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἑαυτῆς γνώμην, δύναται νὰ ἀναλάβῃ ἐφ' ἑαυτὴν καὶ νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ Πρωτόθρονος τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθ' ὃ κέκτηται ἀδιαφιλονείκητον δικαίωμα τοῦ μεριμνᾶν περὶ τῶν ἐν ἀνάγκαις εὐρισκομένων ἀπανταχοῦ ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. Ἐδικαιῶτο δὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ ποιήσῃται χρῆσιν τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ τούτου ἐν τῇ περιπτώσει τῆς ἐν Πολωνίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ ἡ Ἐκκλησία αὕτη, μετὰ τὴν διαρρύθμισιν τῶν συνόρων τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, εὐρέθη καὶ πάλιν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς κανονικῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας, κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν κανόνων 17ου τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ 38ου τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διαγορευόμενα, καὶ τὸ γνωστὸν ἀπόφθεγμα τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ⁶⁷⁾.

Οὐχὶ λοιπὸν τύφος κοσμικῆς ἐξουσίας, αὐδὲ τάσις πρὸς ἐπέκτασιν τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῶν ἀπανταχοῦ ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καθωδήγει ἐν ταῖς ἐνεργείαις καὶ ἐν ἕλῃ τῇ δράσει αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὸ «θεοστήρικτον τοῦτο κέντρον», ὡς ἐξεφράσθη ὁ βαθὺς τὴν σκέψιν Κωνσταντῖνος ὁ Οἰκονόμος, εἰς ὃ συνέχονται καὶ συγκρατοῦνται συνιοῦσαι πᾶσαι αἱ ὑπ' οὐρανόν, ἐν διαφοροῖς βασιλείαις, συνεστῶσαι, Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, κάκει, συναρμολογούμεναι, συγκροτοῦσι τὸ ἀδιαίτερον σῶμα τῆς μιᾶς, τῆς ἁγίας, τῆς ἀνατολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, «ἧς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός» ⁶⁸⁾. Τὴν διαπίστωσιν αὐτὴν, ἣν ἐποίησαντο πολλοὶ ⁶⁹⁾ ὀρθόδοξοί τε καὶ μὴ ἐρευνηταὶ

⁶⁷⁾ Βαλέττα, Φωτίου Ἐπιστολαί, Λονδῖνον, 1864, σελ. 162.

⁶⁸⁾ Κ. Οἰκονόμου, Ἐπίκρισις εἰς τὴν περὶ Νεοελληνικῆς Ἐκκλησίας σύντομον ἀπάντησιν τοῦ . . . Νεοφύτου Βάμβα, Ἀθῆναι, 1839. σελ. 328. — Ἴδε καὶ ἀρχιμ. Χρυσ. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Τόμος Α', Ἀθῆναι, 1920, σελ. 158.

⁶⁹⁾ Ὁ ἐκ τῶν ἐγκρίτων καθηγητῶν τῆς ποτὲ Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετροπόλεως **I. Sokoloff** ὡς ἐξῆς ἐν τῷ γνωστῷ περὶ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ πραγματεία αὐτοῦ, δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ Περιοδικῷ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρωσσίας «Ἐκκλησιαστικαὶ Εἰδήσεις», ἀναλύει τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἰδίᾳ δρᾶσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου: . «Καὶ πρὸς τὰς ἄλλας Ὁρθόδοξους

τῆς ἱστορίας τῆς Ὁρθοδόξου κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαίτερώς ἐκείνης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἔδει πάντως νὰ ἔχη κάμη καὶ ὁ

Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι καθ' ὅλην τὴν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως περίοδον παρεῖχον βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν ἐν ταῖς δυσχερέσι περιστάσεσιν αὐτῶν. Παρεχώρουν ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων ἰδίους ναοὺς, μοναστήρια, κτήματα, πρὸς ὠφέλειαν ἠθικὴν ἢ ὑλικὴν τοῦ ἐν αὐταῖς κλήρου καὶ λαοῦ· προθύμως ἐπεκύρωνον τὰ πρὸς τὰς Ἐκκλησίας ταύτας ἀφιερῶματα διαφόρων δωρητῶν ἀγρόπνως προσεπάθουν νὰ προλαμβάνωσι πᾶσαν ἐκδήλωσιν θρησκευτικοῦ χωρισμοῦ ἢ διαπάλης ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ταύταις δι' ἐπιστολῶν εἰς τὰς ἐπιρχίας καὶ τὰ μοναστήρια τοῦ Θρόνου καὶ πρὸς ἐμπορικὰ σωματεῖα καὶ σποντεχνίας ἐζήτουν τὴν ὑλικὴν βοήθειαν αὐτῶν ὑπὲρ τῶν ἐν ἀνάγκῃ εὐρισκομένων χριστιανῶν τῆς Παλαιστίνης, τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου κτλ. κτλ. Καὶ ἄγνωστον τί θὰ ἐγίνετο ἢ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐὰν ἔπαυεν ἢ ἐξησθένει ἢ μέριμνα τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριάρχων, καθ' ἣν ἐποχὴν ἢ Ἐκκλησία αὕτη διεξείχε συνεχεῖς ἀγῶνας πρὸς τοὺς Σινοίτας ἕνεκα τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν ἐπὶ τῶν δεξιωμάτων τοῦ Θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας. Ποῖαι θὰ ἦσαν αἱ συνέπειαι τῆς λατινικῆς προπιγάνδας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας, ἐν οἷς Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ἐγκατέλειπον ταύτην εἰς τὰς ἰδίας αὐτῆς ἀσθενεῖς δυνάμεις καὶ εἰς τὸν κλῆρον αὐτῆς εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν οὔτε ὑλικά οὔτε ἠθικά μέσα ὑπῆρχον αὐτῇ πρὸς καταπολέμησιν τοῦ καταστρεπτικοῦ κοκοῦ; Τίς θὰ ἦτο καὶ ἡ εὐχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐὰν οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι δὲν ἐπιδραψίλευον εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον συστηματικὴν ὑλικὴν βοήθειαν, ἐὰν ἀνέκοπτον τὸ ρεῦμα τῶν προσφορῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἢ ἠμπόδιζον τοὺς Πατριάρχας τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν νὰ διενεργῶσι συνδρομὰς ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀναγκῶν; Τί θὰ ἐγίνετο ἢ αὐτοκέφαλος τῆς Κύπρου Ἐκκλησία ἐὰν οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι δὲν ἐπροσιάτευον αὐτὴν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐνετικῆς κυριαρχίας καὶ ἰδ' αὖ κατὰ τὸν εἰς καὶ ἰη' αἰῶνα; — Ὁ ἕλλην λόγιος ἀρχιμεινδρίτης Καλλιδικὸς Δελικάνης, ἄριστα μελετήσας τὰ ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἔγγραφοις τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τῶν νεωτέρων χρόνων δικαίως κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην φρονεῖ ὅτι ἄνευ τῆς φροντίδος, τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἀγῶνων τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν ὁ Πανάγιος Τάφος καὶ ἐν γένει οἱ Ἅγιοι Τόποι ἐν Ἱερουσαλὴμ πρὸ πολλοῦ πιθανῶς θὰ περιήρχοντο εἰς τὴν κατοχὴν τῶν λατίνων καὶ τῶν προτεσταντῶν, ὁ θρόνος τῆς Ἀλεξανδρείας πρὸ αἰῶνων ἤδη θὰ μετεβάλλετο εἰς ἄλλοῦν μετόχιον τοῦ Ὄρους Σινᾶ ἢ καὶ ὄλω; θὰ ἐξελατινίζετο, ἢ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου θὰ περιήρχετο εἰς πλήρη κατάπτωσιν καὶ ἀποσύνθεσιν, περὶ δὲ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, ὅπου οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος τὸ πρῶτον ἤρξαντο ὀνομαζόμενοι χριστιανοί, θὰ ἀπέμεινε πιθανῶς ἀτλή ἱστορικὴ ἀνάμνησις ὅτι ἦν ποτε ὅτε καὶ αὕτη ἀπετέλει ἓνα ἐκ τῶν τεσσάρων Πατριαρχικῶν Θρόνων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἄξιον περιτηρήσεως ὅτι ἡ προεξάρχουσα θέσις τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως μεταξὺ τῶν ἰσῶν αὐτῷ Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς οὐδένα διήγειρεν ἐν αὐτοῖς φόβον, καθόσον πάντες οὗτοι ἦσαν πεπεισμένοι ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε ἐκ τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν ἦγετο ἐκ τῆς ἰδέας τῆς ἀποκτήσεως ἀπολύτου ἐξουσίας ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς ἐλαττώσεως ἢ ἐκμηδενίσεως τῶν

συγγραφείς τῆς περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λόγος μελέτης, ὅτε καὶ θὰ ἐπεδείκνυε τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν καὶ τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν πρὸς τὴν Πρωτόθρονον τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ μητέρα μὲν τῶν πλείστων αὐτῶν, προστάτην δὲ καὶ συντηρητὴν ἐπὶ αἰῶνας τῶν λοιπῶν.

Ε. Φ.

Καθηγητής

κανονικῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων τῶν λοιπῶν Π τριαρχικῶν Θρόνων καὶ ὅτι οὐδένα οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον διέτρεχε κίνδυνον τὸ αὐτοκέφαλον αὐτῶν. Οἱ Πατριάρχαι τῆς Νέας Ρώμης, φροντίζοντες ὡς πρῶτοι ἐν ἰσοῖς περὶ τῆς εὐσταθείας τῶν λοιπῶν Θρόνων τῆς Ἀνατολῆς, οὐδέποτε ἀπεποιοῦντο καὶ τὴν ἀρωγὴν καὶ ἔλλογον συνεργασίαν τῶν ἰσοτίμων αὐτοῖς ἀδελφῶν ἐν Χριστῷ προκειμένου περὶ ὑποθέσεων αὐτοῦ τούτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ ὅτι οὐ μόνον περὶ ὑποθέσεων γενικῆς σημασίας, ἀναφερομένων εἰς τὸ συμφέροντα πασῶν τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν ζητήμασι τοπικοῦ χαρακτήρος, καὶ δη ζητήμασιν ἀποκλειστικῶς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, εὐρισκόμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς συνοδικὰς συνεδρίας καὶ συζητήσεις καὶ συνυπέγραφον. Ἐν γένει μεταξὺ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς ὑπῆρχε πλήρης ἀλληλεγγύη, ἐν ταῖς ἀμοιβαίαις σχέσεσιν αὐτῶν ὑπῆρχε πλήρης ἀγάπη, ἀδελφικὸς σεβασμὸς καὶ πνευματικὴ ἐνότης καὶ κοινωνία.

Οὕτω περὶ παπισμοῦ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἀνατολῇ οὐδὲ λόγος δεόν να γίνηται, ὁ δὲ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἐνίοτε ἐνεκα παρεξηγήσεως ἀποδίδονται τάσεις παπιστικαί, οὐδέποτε ἐπεδίωξε φιλόδοξον κυριαρχίαν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀνατολῆς, πάντοτε δ' ἐν ταῖς σχέσεσιν οὗτοῦ πρὸς τοὺς λοιποὺς Πατριάρχαις τῆς Ἀνατολῆς ἤγετο ἐκ λόγων ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ μερίμνης. Πνεῦμα πιστικὸν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἀνατολῇ οὔτε ὑπῆρξεν οὔτε θὰ ὑπάρξῃ.»